

Když jsme s Liborem a Janou podnikli na sklonku roku 2009 krátký výlet do tří marockých měst (Fes, Meknes a Tanger), věděl jsem, že se do téhle země ještě určitě vrátím. Předsevzetí došlo k realizaci po více než pěti letech. Na vyčleněné dva týdny jsem naplánoval okruh začínající a končící v Marrakéši. Jana toužila spíše po nějaké vyložené odpočinkové destinaci, takže jsme se do Maroka chystali sami s Liborem. Jenomže Libor musel nečekaně podstoupit závažnou operaci, která mu odlet znemožnila. Takže jsem stál před rozhodnutím, zda se na cestu vydat sám, nebo Maroko odsunout na jindy. Týden před plánovaným odletem se mi navíc vrátily problémy se zády. Ve čtvrtek jsem se nechal prohlédnout neurologem, dostal dávku léků a lékařské svolení výpravu podniknout za předpokladu, že se po Maroku nebudu prohánět na velbloudech. A protože prášky nakonec poměrně rychle zabraly, v sobotu 16. května jsem skutečně vzal bágel na záda a vyrazil na jih. Bylo to poprvé, kdy jsem na dovolenou odjížděl sám, a byl jsem zvědav, jak budu tuhle novou situaci snášet a vnímat.

sobota 16. května

Odlet

Balit se sám byl zvláštní pocit a taky mi to trvalo déle než obvykle. Ale měl jsem na to celou sobotu, protože první ze dvou letů (na letiště Londýn Stansted) mě čekal až hodinu před půlnocí. Vzhledem ke křečkému stavu svých zad nakonec volím přesun na letiště taxikem. Krátce po deváté večer už jsem na prvním terminálu, chvilku mám pocit, jako bych měl ještě na někoho čekat, ale vlastně není na koho. Takže u přepážky společnosti Ryanair odkládám bágel. Letiště je takřka liduprázdné, následující dvě hodiny se zrovna nikam neodlétá. To jen zesiluje pocit osamělosti. Jak tak čekám na otevření brány, je mi smutno.

K letadlu odcházíme pěšky. Když mířím k zadním dveřím, proti mě procházejí pasažéři, kteří mají naopak nastupovat předním vstupem. A mezi nimi vidím Lenku – svou profesorku z VŠE a zároveň dlouholetou skalní členku Společnosti Agathy Christie, která už několik let žije v Británii. Pociť osamělosti je rázem pryč. Zároveň se velmi hodí, že jsem odbavil i Libora (když už nám peníze za letenku nevrátili, tak ať si aspoň užijí trochu komfortu), protože tím pádem teď můžu Lence nabídnout sedadlo vedle sebe. Celou cestou jsme propovídali, takže utekla rychleji než voda v Temži.

Od dalšího letu mě dělilo šest hodin, a tak mi Lenka ochotně nabídla, abych jel k ní domů, tam si odpočinul a dal čaj, že to bude určitě příjemnější než na letišti, kde se nedá pořádně nikde sedět, natož ležet (kromě podlahy, na níž se mi s nemocnými zády noc strávit rozhodně nechtěla). Je ale potřeba stihnout autobus v 0:30, což se po dosednutí na ranvej ve 23:40 jeví na hraně, především vzhledem k dlouhému pochodu z plochy do příletové haly a zdánlivě nekonečnému lidskému štrůdlu na pasové kontrole. Zbytek ale naštěstí probíhá hladce (bágly už jsou na páse, bankomat vmžiku vydal potřebnou hotovost), takže pět minut před odjezdem už nasedáme do autobusu X30 a já si za 15 liber kupuju zpáteční jízdenku do Chelmsfordu – po ověření, že ve 4 hodiny jede spoj zpátky.

Po půlhodinové jízdě míříme k Lence domů, což je jen pár set metrů od autobusové zastávky. Povídáme si, pijeme čaj, pak se vydáváme na prohlídku města. Nečekal bych, že to tam bude ve dvě ráno tak žít! Koneckonců překvapená byla i Lenka. Všude spousta studentů místní univerzity (kde Lenka učí), kteří si naplno užívají sobotní noc. Ve 3:56, po průchodu „mrtvolnou uličkou“ už zase vyjíždím zpátky na letiště. Tam musím v podstatě překračovat cestující povalující se na zemi a v tu chvíli jsem opravdu šťastný, že jsem tohle nemusel absolvovat. Děkuju Lence i osudu!

neděle 17. května

Marrakéš

V letadle jsem si opět zajistil vedle sebe volné místo. Zavírají se mi oči, takže ani nevnímám, že se na cestu vydáváme s asi dvacetiminutovým zpožděním. Když jsem zrovna v bdělém stavu, všímám si, že obsluhující personál je podstatně

příjemnější, než bych od Ryanairu čekal. Let proběhl hladce a v deset hodin místního času, který je stejný jako londýnský – což znamená, že jsme zpoždění dohnali –, už nás vítá ranvej marrakéšského letiště. Venku panuje příjemné teplo a fouká lehký letní vánek. Začínám se dostávat do dovolenkového rozpoložení. Letiště je čisté, pasovka rychlá, bágl si užívá jízdu na karuselu jen po krátkém čekání, takže není nač si stěžovat.

Ačkoli v průvodci psali, že i za celním prostorem jsou směnárny a bankomaty, chci mít jistotu, že budu mít hotovost aspoň na dopravu do města, takže po vyhodnocení nulové přítomnosti bankomatu měním 100 euro v jedné ze dvou směnáren umístěných před opuštěním příletové zóny. Dostávám 1 042 dirhamů (kurz vůči koruně je cca 1 Dh = 2,50 Kč). V hale je pak skutečně několik směnáren s kurzem 10,75 a také bankomaty. To se nedá nic dělat, prostě jsem přišel o 33 dirhamů, což je v podstatě jízdné autobusem do centra. Na druhou stranu využitím autobusu ušetřím dost oproti svezení v taxíku. To se má totiž tak: letiště je od centra města vzdáleno jen nějakých šest kilometrů. Pokud by taxikář zapnul taxametr, stála by cesta 15-20 dirhamů. Oficiální fixní cena je šedesát. Nicméně ani to není pro taxikářskou mafii dost, takže se mezi sebou dohodli na minimální sazbě 100 Dh, v noci ještě víc. A tohle já prostě podporovat nehodlám. Naštěstí má turista skvělou alternativu v podobě autobusu číslo 19, který jezdí každou půlhodinu a zastavuje na několika zásadních místech ve městě. Stojí už naznačených třicet dirhamů.

Když vycházím z letištní haly, zrovna vidím jeden takový autobus odjíždět, ale po levé straně už stojí připravený další. Vítá mě usměvavý řidič, který mi dobrou angličtinou nabízí i zpáteční jízdenku za 50 Dh (tu ale pro jistotu odmítám, abych ji někde neztratil) a informuje mě o možnosti wi-fi připojení přímo v autobuse, který vypadá moderně a čistě a má i speciální regály na velké bágly. Jsem ohromen a taxikáři ať se jdou bodnout. Ve čtvrt na dvanáct mi řidič oznamuje, že jsem u náměstí, mám tedy vystoupit a navíc ještě naznačuje směr, kterým se mám vydat. Vážně skvělý servis.

Ubytování mám zajištěno v hotýlku Sindi Sud, který by se měl nacházet jen kousek od náměstí Jemaa el Fna. Díky osvědčené aplikaci nepotřebuju ani rady místních, abych se uličkami mediny propletl přímo na místo. A uličky jsou to skutečně spletité, později se mi nikdy nepodaří trefit na první pokus. Hotýlek je hezčí, než jsem čekal – čistý, s pěknou tradiční výzdobou a střešní terasou, kam mě recepční odkazuje, než bude připraven můj pokoj. Slunce pěkně žhne, koneckonců je skoro poledne. A já mám opalovací krém v báglu, takže se radši vracím dolů. Tam už dostávám klíč od pokoje. Ten je pro jednoho v pohodě, ale ve dvou už bychom se tam stěží vešli. Koupelna je společná na chodbě o patro výš nebo níž. Platím 165 dirhamů za noc.

Recepčního se ptám, zda mi může zajistit výlet přes poušť a pohoří Atlas do Fesu, vybral jsem si variantu 4 dny/3 noci. Někomu volá a ten někdo asi po čtvrt hodině mého slunění na terase přijde a nabízí mi variantu, která neodpovídá zcela přesně mojí představě. Cena je celkem slušná (1 300 Dh – včetně ubytování s polopenzí), ale prostě to není ono. Tvrdí mi, že pokud bych chtěl navštívit všechna ta vypsaná místa, musel bych si zaplatit soukromou tour a ta by stála nějakých šest tisíc. To samozřejmě nehrozí. Nicméně se chci ještě poptat kolem, takže reaguju tím, že mu do dvou hodin dám vědět. On chce ale rozhodnutí hned – že prý je neděle a on normálně nepracuje (což je divné, když u muslimů je volno v pátek) a blablabla. Já ale trvám na tom, že chci nějaké srovnání. Takže mě táhne do nějaké agentury, která má na dveřích samolepku české cestovky Livingstone a mladík, který se mě snaží přesvědčit, působí mnohem důvěryhodněji než to individuum v červeném reklamním tričku. Nabízí jinou alternativu – viděl bych vlastně víc, protože bych se dostal do obou míst, kam se běžně jezdí do pouště. Chce ale 1 600 Dh. Váhám, jestli mám dát přednost tomu, kdo mě oslovil první a levněji, nebo tomu, kdo je sice dražší, ale mám z něj lepší pocit. Ještě se ptám, kolik lidí bude ve skupině (prý 10 – 14), zda tam jsou nějakí Němci a Rusové (prý nikoli) a zda řidiči umí anglicky (prý samozřejmě). Jsem unavený, hladový a nechce se mi lítat po městě a absolvovat tohle všechno ještě několikrát, takže nakonec kývnu na 1 600 dirhamů a objednávám výlet. Je mi jasné, že na mě ušili nějakou habaďůru a mohl bych to někde sehnat levněji, ale chci to mít prostě co nejrychleji vyřešeno. Vlastně jsem se tím divadýlkem celkem bohorovně bavil.

Hlad mám už opravdu pořádný, takže mířím hned do první restaurace, kterou jsem spatřil, přímo naproti cestovce. Sedám si na balkónek s výhledem na rušnou ulici a objednávám vegetariánský tažín za 40 Dh a light colu za 10 Dh. Zatím ještě nemám představu o zdejších cenových relacích, takže ani nevím, jestli je to moc nebo málo. A je mi to jedno. Tažín není vlastně ani tak nějaké určité jídlo, jako spíš forma přípravy a zároveň keramická nádoba s pokličkou, v níž se na dřevěném uhlí daný pokrm v podstatě dusí. Může to být kuřecí, hovězí, jehněčí, mleté maso atd. nebo jen zelenina. Obvykle se podává s chlebem a často jsem jako couvert dostal i výtečné místní marinované olivy. Na první pokus to nebylo špatné. Chtěl jsem nechat i nějaké spropitné, ale nemám drobné, nad čímž ale klučina jen mávne rukou a s úsměvem řekne „OK, my friend!“. Je tu příjemně.

Na pokoji na sebe nanáším opalovací krém a vyrážím na procházku po městě. Dneska to chci pojmout jen vyložené odpočinkově, žádné památky a plahočení se bůhvíkam. První na mušce mám hlavní dominantu Marrakéše, takřka sedmdesát metrů vysoký minaret Koutoubia. Přímo do něj se dostat nedá, ale hned za ním se rozléhají koutoubijské zahrady, které jsou vyloženou oázou ve srovnání s náměstím Jemaa el Fna. Tam chvíli odpočívám a pročítám si průvodce. Další „zelenou“ zastávkou je nedaleký Cyber Park. Příjemný park, kde člověk najde klid, pomerančovíky ověšené kily svých plodů, fontánu a také wi-fi zdarma! Začínám mít pocit, že se mi tohle město skutečně zamlouvá.

A jelikož je poměrně málo hodin, rozhoduju se dát zelenou zelené ještě do třetice, tedy poctit svou návštěvou zahradu Majorell, na kterou až do své smrti dohlížel francouzský návrhář Yves Saint Laurent, jehož popel byl v zahradě po jeho smrti rozptýlen. Na mapě to nevypadá tak daleko, takže se vydávám pěšky. Slunce docela praží a další důvod k pocení nastává, když se dostávám do uliček, ve kterých působím jako exot. Místní si mě sice všímají (aby ne, s foťákem na krku a s iPadem v ruce), ale žádné nebezpečí mi nehrozí. U zahrady mě přepadne žízeň, kupuju si tedy malou vodu za deset dirhamů, což následně shledám takřka trestným činem (standardně totiž stojí půllitrová lahev kolem 3 Dh, jeden a půl litru se pak dá pořídit v rozmezí 5 – 7 dirhamů), ale v tu chvíli jiná možnost nebyla. Vstupné ve výši 50 dirhamů je taky celkem krádež, ale když už jsem tady...

Hned po vstupu slyším češtinu. Ale teď už vím, že to byl spíš výjimečný jev. Zahrada je nesmírně příjemná. Je plná bambusů, kaktusů a spousty dalších rostlin, jezírek, barevných květináčů. Středobodem je pak pavilon natřený sytou kobaltově modrou, která je také hlavní barvou celé zahrady. Ta není nijak rozlehlá a člověk ji projde za pár minut, ale je tu tak příjemně, že se mi vlastně ani nechce moc odcházet.

Podle rady v průvodcích ignoruju taxikáře hned u zahrady a procházím kolem nich až zpátky na hlavní silnici. Tam mi hned zastavuje červený petit taxi, ale chce dvacet dirhamů. Odmítám a čekám na nabídku dalšího. Ten mi říká, že zaplatím tolik, kolik mě stála cesta sem. Když jsem mu řekl, že deset dirhamů, odvětil, že v takovém případě se mu víc vyplatí zapnout taxametr. V pořádku. U náměstí Jemaa el Fna ukazují červená digitální čísla cenu 13,50, za slušnost zaokrouhluju na 15. Procházím se po náměstí, které je zaplněné stánky, vozy s pomeranči, ze kterých vám prodavači za čtyři dirhamy vymačkají čerstvou šťávu nebo také poměrně trapnými krotiteli hadů. Jen tak bloumám kolem dokola, nasávám atmosféru a odmítám všechny nabídky. Pořizuju pohledy a známky a u roztomile vyhlížejícího staříka, který vypadá skoro jako stoletý, si kupuju koblíhy na snídani. Chci dvě, ale on se na mě usměje a strčí mi do sáčku ještě jednu. Platím deset dirhamů. Kolem šesté jsem zpátky na pokoji, dávám si sprchu a po předchozí probdělé noci postupně odpadám a usínám...

pondělí 18. května

Ait Ben Haddou, Zagora

Budíček mám na šestou. V sedm mě má přijít vyzvednout někdo z agentury. A já se potřebuju sbalit, nasnídat a dát do pucu. Těsně před sedmou musím probudit recepčního, aby mě pustil ven. Chce, abych zaplatil, ale odpovídám, že už jsem platil včera. Ptá se mě kolik – 165 dirhamů. OK, můžu jít. Za celé dva týdny jsem nedostal ani jednou potvrzení o platbě (s výjimkou čtyřdenního výletu, který mě právě čeká).

S úderem sedmé se ke mně skutečně blíží asi dvoumetrový hromotluk, který mě odvádí na parkoviště minibusů kousek za druhým koncem náměstí, což může být celkem nějakých tři sta metrů. Tam ale musím čekat hodinu, než se z různých koutů sjedou všichni ostatní členové skupiny. Takže mě dost štve, že mě tahali tak brzo z postele. Pozitivní zprávou je, že jsem tu ze všech nejstarší, povětšinou se jedná o studenty z různých koutů světa – Brazílie, Řecko, Nizozemsko (naštěstí jediní dva kuřáci), Kanada, Turecko... V osm tedy vyrážíme, ovšem ještě ve městě tankujeme – tohle opravdu nechápu. Počasí nevypadá nic moc, zataženo a šedivo.

Vjíždíme do pohoří Atlas, které překlenujeme v sedle Tizi n'Tichka v nadmořské výšce 2 260 metrů. Některé vrcholky hor jsou ještě zasněžené, ale světelné podmínky nedávají možnost krajinu rozumně nafotit. Po první krátké zastávce s výhledem se přesouvám na místo vedle řidiče, kde mám jednak dost pohodlí a jednak podstatně lepší výhled na obě strany a možnost fotit.

První zásadní zastávkou je vesnice Ait Ben Haddou, kde nás čeká jedna z nejznámějších a také nejpůsobivějších marockých památek – stejnojmenný tzv. ksar (opevněná vesnice), který posloužil filmařům jako exotická kulisa při natáčení řady známých a úspěšných filmů (například Sodoma a Gomora, Ježíš Nazaretský, Gladiátor, Mumie, Kundun, Honba za klenotem Nilu atd.). Připojuje se k nám průvodce (ačkoli mi v agentuře tvrdili, že žádný průvodce s námi

nebude) s tím, že nás čeká nanejvýš hodinová prohlídka a pak oběd v místní restauraci. Snad to bude dost času. Začínáme výhledem na ksar, od kterého nás dělí mělká říčka. A je to výhled impozantní! Průvodce vypráví o historii a pak už se vydáváme dolů k řece, kterou překračujeme po stezce vytvořené z velkých kamenů. Naštěstí tu není moc turistů, jen v dále před námi jsem zahlédl jednu početnější skupinu, ale ta se teď ztratila někde mezi budovami, které mají všechny stejnou hnědou barvu. Obcházíme bránu, která byla postavena filmaři a pak už procházíme uličkami až k nejvyššímu bodu, tzv. agadiru, tedy opevněné sýpce, odkud je krásný výhled na všechny strany.

V jednom z domků nám místní chlapík předvádí, jak se daly posílat tajné vzkazy. Přeslazeným mátovým čajem maloval v podstatě poslepu na papír, na kterém pak po zahřátí plamenem zkaramelizovaný cukr vytvořil pěkné kresby. Byly tam tedy ještě nějaké dvě další ingredience, ty už jsem ale bohužel zapomněl. Na stejném místě je také vyvěšen přehled filmů, které se zde natáčely.

Tentokrát přes betonový most se vracíme zpátky do nové vesnice, kde si pár jedinců v krámku kupuje šály (průvodce radí, že bychom za ně neměli nikde dávat víc než 45 dirhamů), na nichž je nám následně ukázáno, jak se na hlavě umotávají tak, aby ochránily jak před sluncem, tak větrem a pískem. Oběd se odehrává v rozlehlé, lehce předražené restauraci, ze které bohužel není ksar vidět. Dávám si vegetariánský tažín (65 Dh), láhev vody (20) a pomerančový fresh (10). Jídlo bylo dobré a bylo ho dost. Pak nás obchází průvodce a vybírá peníze – údajně 30 dirhamů za vstup a k tomu by rád uvítal spropitné pro sebe. Poněvadž jsem četl, že návštěva ksaru je zdarma, případně za nějaký drobný poplatek a žádné vstupenky jsem neviděl, dostává ode mě těch třicet (nechci se kvůli nim dohadovat, návštěva byla zajímavá), ale ani o dirham navíc, na což se samozřejmě netváří moc příjemně. I tak si ale vydělal dost. Oběd se celkem protáhl a nás ještě čekají tři hodiny jízdy do Zagory, takže původně plánovaná zastávka v Ourzazate se ruší a městem jen projíždíme. Technická zastávka se odehrává až později, u kasbahu Oulad Othmane.

V Zagoře, kde nás čeká výlet do pouště, ukazuje teploměr 37 stupňů (je něco kolem šesté večer), ale to se mi moc nezdá. Ony jim tady ty teploměry a hodiny často ukazují nesmysly. Nicméně nás ponoukají, ať si koupíme již zmíněné dlouhé zamotávací šály a každý dvě lahve vody. Protože přece jedeme do pouště! Na šálu kašlu, mám svůj osvědčený multifunkční šátek, vodu radši беру. Chci ji platit desetidirhamovou mincí, ale prodáváč mi ji vrací s tím, že to jsou dvě eura. Jediný, od koho jsem tuhle minci mohl dostat, byl ten děda s koblihami. Chudák, nakonec na mě ještě prodělal. Minibus nás veze kousek za vesnici a tam už na nás čekají velbloudi. Tedy vlastně dromedáři, protože v Maroku velbloudi nejsou. Ale každý jim stejně říká velbloudi, tak u toho zůstanu i já.

Na radu doktora „potěšení“ z jízdy na velbloudu přenechávám ostatním (mně už to dvakrát v životě stačilo) a kráčím vedle karavany po svých. Míjíme pole s melouny a pak procházíme po pískem zasypané planině, která poušť nepřipomíná ani zdaleka. Může to trvat zhruba tři čtvrtě hodiny, než se dokodrcáme na místo, které se tu zřejmě považuje za poušť. To je ovšem k smíchu! Jsme obklopeni dvěma nebo třemi malými dunami, v dálce vidíme osvětlené město, později se kolem nás prohánějí motorky a večeri nám přivezou autem. Nakonec se kvůli oblačnosti nekoná ani západ slunce, kvůli kterému jsme sem tak spěchali, takže za mě je to zážitek s nulovou zážitkovou hodnotou. Když si vzpomenu na poušť v Indii nebo v Tunisku, kde nám to nepřišlo nijak úchvatné, tak proti tomuhle to byla nádhera. A to nemluvím o jordánské poušti Wadi Rum.

Ostatní se ale zdají být spokojeni. Bud' nechtějí dávat najevo rozčarování, nebo jim to opravdu stačí. Až druhý den ráno mi brazilský pár, který se mnou šel pěšky, prozradil, že jsou taky zklamaní. Naštěstí to bylo jediné velké zklamání, kterého jsem se za dva týdny v Maroku dočkal. Brazilci mi prozradili, že se o týden později chystají do Prahy. Ve skupině pak byla čtveřice studentů, kteří právě končí semestr v Praze. Praha se tedy zdá být populární. K večeri jsme dostali polívku, kuřecí tažín a žlutý meloun, což mi přišlo trochu zvláštní, když se kolem válela spousta melounů červených. Následoval večer zpěvů a tanců, tedy spíš těch zpěvů doprovázených hrou na bubínky. Tahle část vlastně bylo nakonec z celé pouštní záležitosti tou nejzábavnější. Kolem půlnoci jsme zalezli do stanů a šli na kutě. Bud' se mi to zdálo, nebo v noci jedna z Brazilek dost usedavě brečela. Radši jsem se nikoho neptal.

úterý 19. května

Údolí Drâa, Ourzazate, údolí Dadés

Budíček jsme měli v šest, ale nebe bylo potažené mraky, takže z východu slunce taky nic nebylo. Snídaně si žádné superlativy rozhodně nezasloužila – suchý arabský chleba, džem, máslo a cosi žlutého, co jsem radši nezkoušel, k tomu čaj nebo káva. Vracíme se s velbloudy zpátky na silnici, jsme žádání o bakšiš, ale já nevidím jediný důvod. Skoro bych si

spíš řekl o vrácení peněz. Cestou pak stavíme v restauraci na samotě, kde je na zdi připevněná žlutá věc, které působí jako poštovní schránka. Radši se ptám i obsluhy, jestli jsem funkci téhle nádoby s označením Post Maroc pochopil správně, a následně do ní vhazuju pohledy s velkou dávkou nejistoty, zda skutečně dorazí svým adresátům. Uvidíme.

Projíždíme údolím Drâa a já využívám toho, že si můžu otevřít okno a fotit aspoň za jízdy. Jednou i stavíme. V Ourzazate jsme ve čtvrt na dvanáct. Když řidič zastavuje u malého muzea, nikomu se nechce ven, takže pokračujeme dál. Pak zastavuje u filmového muzea a šofér mě informuje, že tady mám do tří hodin čekat na druhou skupinu, ke které se připojím (tahle se vrací zpátky do Marrakéše). Odkládám bágel do rohu parkoviště a ujišťuju se, že tu hlídač celou dobu bude a pohlídá mi ho, ale odmítám se tu unudit k smrti, takže se dožaduju toho, aby mě řidič zavezl k jednomu ze dvou filmových studií, které se nacházejí na západním okraji města.

U studií Atlas sice celá skupina vystupuje, ale dovnitř se nikomu nechce, takže zůstávají u focení jen vstupní brány, pak se se mnou loučí a nechávají mě napospas mému osudu. Vlastně byli celkem fajn. Slunce už zase pěkně praží, takže se raději mažu a vstupuji do areálu filmových studií, kde mě posílají na recepci hotelu zaplatit vstupné v nemalé výši 50 dirhamů. Zrovna začíná prohlídka, které se kromě průvodce účastní jen dvě nepříliš sympatické bělošky. Postupují ale na můj vkus strašně rychle, nestačím v klidu fotit a ještě poslouchat, které filmy se v jakých částech natáčely. Nakonec se mi trojice mezi kulisami ztratí, takže se vracím zpátky, abych si všechno v klidu nafotil, přičemž narážím na další skupinku, která mě adoptovala. Jedná se o rodinu z Floridy. Paní ve středních letech (eufemisticky řečeno) se se mnou dává do řeči. Pochází z Koreji, možná proto vnímá cestování jinak než zbytek její rodiny. Vyprávíme si o svých cestovatelských zážitcích, doporučujeme si vzájemně své oblíbené destinace, prostě si opravdu dobře rozumíme. Po areálu se pohybujeme velmi pohodovou rychlostí, takže si dokážu všechno hezky užít. Jen mě strašně mrzí, že tu není Libor, protože je obrovským filmovým fanouškem a tohle všechno by ocenil ještě víc než já.

U východu se s rodinou loučím a tak trochu doufám, že mi nabídnou odvoz v jejich luxusní klimatizované dodávce. Nestalo se tak, což ale vlastně chápu vzhledem k tomu, jak jsem po noci v poušti bez sprchy vypadal. Hned naproti studiím je autobusová zastávka, na níž čekaly dvě místní ženy. Ptám se, jestli se odsud dostanu nějakým autobusem k filmovému muzeu. Prý ano, za tři dirhamy. Když přijíždí autobus z druhé strany, jedna z žen na řidiče něco haleká a já odhaduju, že se ho ptá, kdy někdo pojede v našem směru. Odpověď asi nebyla zrovna uspokojivá, protože když vzápětí projížděl kolem nás malinký taxík, žena na něj zamávala, nasedla a pokynula i mně, abych ji následoval. Řidiči oznamuju svůj cíl a ptám se ho na cenu. Prý čtyři dirhamy. Nevěřím svým uším a radši ještě na prstech ukazuju, jestli skutečně myslí čtyři a ne třeba čtyřicet. Je to totiž šest nebo sedm kilometrů. Když mu u muzea dávám minci s číslovkou pět, chvíli čekám, co bude následovat, ale on jen poděkoval, tak jsem se rozloučil a nevěřičně vystoupil.

Je čas na oběd. Hned vedle muzea (které mě po prohlídce filmových studií vůbec neláká) se nabízí dobře – až luxusně – vyhlížející restaurace. A já mám chuť si po zážitku z rádobypouště dopřát skutečný příjemný zážitek, takže se nechávám nalákat na kompletní menu za 110 dirhamů. Úslužný číšník mě naviguje až na vrchní terasu, na které si trůním jako král. A postupně mi poddaní začínají snášet dobroty – bohatý zeleninový salát, kuskus s hovězím masem a zeleninou (bylo toho tolik, že jsem to ani nedojedl), dva druhy melouna, dva kousky lineckého, k tomu jsem si přiojednal pomerančový fresh a láhev perlivé vody, takže jsem skončil na 146 dirhamech. Je to dost, ale proč si občas nedopřát. Je mi tu hodně příjemně a do příjezdu druhé skupiny mám ještě čas, takže i po zaplacení (původně mi z nejasného důvodu vrátili v eurech) tu zůstávám, píšu deník a v klidu se kochám hezkým dnem. Náhle se z terasy pode mnou zvedne několik lidí. Je to ta floridská rodina! Ze všech restaurací ve městě jsme si vybrali stejnou.. Korejka si na mě bere kontakt a slibujeme si, že si určitě napíšeme.

Před třetí hodinou se přesouvám na parkoviště, kde se opět shledávám se svým báglem. Začíná se tu něco dít, po chvíli pochopím, že se chystá závod sportovních veteránů Rallye du Maroc Historique. Přípravy provázejí zmatky a hádky, ale aspoň mám postaráno o zábavu, protože ve tři hodiny mě samozřejmě nikdo nevyzvedl. Já vlastně nemám žádné potvrzení o zaplacení (to jsem odevzdal v Marrakéši), nevím, kdo má přijet a jak mě pozná, mám jen vizitku na chlapíka, který mi tenhle výlet prodal. Ale nepropadám panice. Podnikat něco začnu, pokud odsud neodjedu do čtyř hodin. A vyšlo to jen tak tak, před čtvrtou mi hlídač ukazuje, že Crafter, který právě dorazil, je tu pro mě. Za hlídání a pomoc se dožaduje bakšise, ale jemu těch deset dirhamů klidně dám, zasloužil si je.

Přes ujištění v agentuře neumí řidič anglicky. Skupina působí dost divně. Zbylo na mě místo na zadní čtyřce, v obklopení tří mladých Španělek, a to na místě v uličce. Takže vlastně nic nevidím – ani napravo, ani nalevo, protože ta čtyřka je vyvýšená. Naštěstí je Španělkám nepříjemné si spolu povídat přese mě, takže mi po pár kilometrech nabídnou výměnu místa a já se usazuju u okna. Španělky nezavrou pusy. A jsou samozřejmě hlučné. Zato zbytek působí jako voskové

figuríny bez života. Stýská se mi po minulé skupině! Počasí se taky zhoršilo, takže světlo nic moc. V údolí, které mělo být plné růží (právě končí jejich sezóna), jsem žádné růže neviděl. Údolí Dadés vypadá dost zajímavě (typické hnědé stavby mezi skalami a palmami), ale na focení stavíme jen jednu, a to zrovna začíná poprchávat a skály už jsou pod šedou oblohou vybledlé. Dobrá nálada mě trochu opustila. Už chci být raději zase sám.

Nocleh máme zajištěný v hotelu Kasbah de la Vallée několik kilometrů od Boumalne Dadés. Je to budova mezi oranžovými skalami, na klidném místě, které narušuje jen zvuk zesilujícího větru a bublající říčka, ale to je narušení spíš příjemné. Naštěstí jsem lichý, takže mám pokoj sám pro sebe. Na večeri sedíme všichni kolem jednoho velkého stolu a ledy začínají pomalu tát. Obzvláště poté, co si skoro všichni objednali pivo (30 Dh). Nejvíc se mnou komunikují Kanad'ané Bryan a Julia, přičemž Bryan velmi ožil, když jsem prozradil svůj původ. Devět let totiž žil v Praze! Dalším sympatickým členem skupiny byl kupodivu postarší Němec, který tu byl se synem. Ruský pár mi taky najednou přišel docela sympatický, pak ještě jedna Rakušanka a jedna Němka – vlastně to byla celkem fajn parta lidí. Jen na rozdíl od předchozí bandy jsem tady byl snad jediný nekuřák. K večeri se servírovala polívka, kuřecí tažín a ovoce (vše jsme si nabírali z několika společných mís). Spát jsem šel brzo. Foukal celkem silný vítr.

středa 20. května

Soutěska Todra, Erg Chebbi

Snídaně ve formě palačinek v sedm, odjezd v půl osmé. Vracíme se částečně stejnou cestou a dnes se můžeme těšit z modrého nebe a zářícího slunce, takže co bylo včera pod mraky šedavé, je dnes krásně osvětlené, ale já bohužel sedím na opačné straně minibusu, než bych uvítal. Naštěstí stavíme aspoň na místě s nejhezčí vyhlídkou. Přesně takhle jsem si představoval Maroko – hnědé skály, palmové oázy a hnědé stavby, které na první letmý pohled nejsou mezi skalami skoro ani vidět.

Na jednom místě k nám naskakuje další nečekaný průvodce. Slibuje nám prohlídku berberské vesnice a procházku soutěskou Todra. Z vesnice se vyklubal obchod s koberci. Tedy bylo nám to prezentováno jako návštěva domu, kde se koberce tkají, což nám bylo předvedeno figurantkou v tradičním oblečení, ale ani rozdaný mátový čaj nezakryl jasný záměr prodat nám některý z desítek předražených koberců, které nám předkládali jako ukázky různých materiálů, vzorů a účelů. Bylo to vlastně docela fajn, ale vzhledem k tomu, že venku panovalo nádherné počasí, mě docela štvalo, že sedíme vevnitř mezi koberci. Na krátké stezce nám pak „průvodce“ ukazoval různé druhy stromů, například mandlovník. Následovala nepochopitelná přestávka u malého obchůdku, než jsme se konečně mohli odebrat do slíbené soutěsky Todra. Je to vlastně několik stovek metrů cesty (dnes silnice) kolem říčky vklíněné mezi obrovské, takřka kolmé skály. Hezké místo, ale bohužel zaplněné minibusy a turisty. Navíc už do soutěsky vstoupilo slunce, takže se z některých úhlů dost špatně fotila – stačilo přijít o deset minut dřív. Když se průvodce domáhá bakšiše, ode mě se ničeho nedočká. Nejsem takový škrt, ale vlastně nás jen zavedl do obchodu s koberci (kde má určitě tučnou provizi z případného prodeje) a pak do soutěsky, kam bychom trefili i sami, a kde byl jeho přínos nulový. Takž jsem neviděl důvod.

Oběd jsme si dali v restauraci u cesty a byl výborný. Já měl kombinaci vaječné omelety, tažínu s masovými kuličkami a vejcem, červeného melouna a pomerančového džusu, celkem za 95 dirhamů. Další část cesty neodkrývala žádnou úchvatnou krajinu, až v jednu chvíli se mi zdálo, že na horizontu vidím něco, co mi připomínalo oranžové duny. Naším dnešním cílem totiž byla opět poušť, tentokrát část Sahary nazvaná Erg Chebbi, a já si z celého srdce přál, aby to byl podstatně lepší zážitek než to, co se odehrálo před dvěma dny. Takže jsem si chvíli říkal, jestli to není jen projekce mého přání. Ale naštěstí nebyla. Za vesnicí Merzouga nás skutečně přivítaly písečné duny! Po registraci v místě, které mohlo kdysi být hezkým hotelem, a možností odskočit si na dost strašné záchody už na nás čekala horda velbloudů (dromedárů) a pěkně oblečení průvodci.

Duny jsme si mohli vychutnávat od samého začátku. Bohužel jen v dálce jsme zahlédli místní výškovou rekordmanku, až k ní jsme neměli čas se dostat. Já jdu pochopitelně opět po svých, ale vůbec mi to nevádí. Duny jsou krásně osvětlené sluncem, které jim dodává různé odstíny žluté, oranžové až hnědé. Tuhle podívanou si bohužel můžeme dopřát jen asi pět minut, protože pak se slunce schovalo za mraky a už se neukázalo. Dokonce to byly mraky tak velké a tmavé, až se zdálo, že bude pršet. Každopádně dost silně foukalo, takže tentokrát se šály, šátky apod. skutečně hodily. Světlo tedy ideální nebylo, ale duny byly opravdu krásné. Chodily jsme po nich nahoru a dolů, křížem krážem. Dvě hodiny. Když jsme se ocitly těsně nad naším stanovým táborem, průvodce mi ukazuje, že ty kopce na horizontu už jsou v Alžírsku. V každé botě mám asi dvě kila písku, ale jsem šťastný, protože tohle opravdu stálo za to.

Když jsme se rozdělili do stanů (na mě zbyla španělská divize), sedli jsme si na vysokou dunu nad stany, ze které pak většina omladiny zkoušela sjíždět na prkně (původně snowboard, v tomhle případě ovšem sandboard). A většině to dost dobře šlo – nejen v sedě, ale i vestoje. Povídal jsem si s Bryanem a Julií, když k nám zničehonic přistoupil větrem ošlehaný muž s kobaltově modrou šálou na hlavě, zastavil se u mě a řekl: „Dobrý večer, já jsem se vám přišel představit, jmenuju se Eduard Hájek a tamhle váš německý kolega mi prozradil, že jste z Čech.“ V tomhle případě byla opravdu radost slyšet češtinu! Eda mi prozradil, že se narodil na Slovensku, do 13 let žil v Čechách, odkud s rodiči emigroval do Kanady. Ted' žije v Kostarice se svou manželkou, která pochází z Kolumbie. Takže jsme v tu chvíli byli skupinkou, kde dva z nás měli kanadský pas, já měl český a Eduard oba dva. Po chvíli se k nám připojila i Edova choť Claudia, která mi byla od první chvíle hodně sympatická. Když jsem se dozvěděl, že Claudia ještě nebyla v Praze, začal jsem Edu přemlouvat, aby ji tam vzal. Nakonec jsme se domluvili, že to oba páry zkusí zajistit tak, abychom se v Praze sešli všichni společně! Mělo by se tak stát koncem června a já doufám, že to vyjde, protože setkání s touhle čtveřicí bylo moc příjemné. (Vyšlo!)

Po večeři (jak jinak než tažín, tentokrát kuřecí a nově i s rýží) Bryan oznámil, že má ve stanu vodku, ale nechce se o ní dělit se všemi, takže se nás pět přesunulo v naprosté tmě ke kanadskému stanu. Zvuk, který jsme u něj zaslechli, jsme přisoudili divoké kočce, ale těžko říct, co to skutečně bylo. K vodce jsme dostali ještě mangový džus. Naše pětice stála v noci v poušti v malém kroužku, hrála hru, při níž jsme postupně tvořili příběh (začínající divokou kočkou), popíjeli vodku s mangovým džusem a výborně se bavili. Když jsem si předchozí den přisedal do autobusu, ani na chvíli by mě nenapadlo, že mi druhý den bude takhle báječně. Později se k nám přidala ještě sympatická Němka Franziska. Kde se vzal, tu se vzal, v Bryanově ruce se objevil rum. Moc ho tedy nebylo, ale to už nám bylo jedno. Jen jsme se Franzisku snažili přemluvit, aby do Prahy přijela taky. Kolem půlnoci už jsme zalezli do svých stanů. V noci foukal velmi silný vítr, takže jsem se moc nevyspal.

čtvrtek 21. května

Přesun do Fesu

Budíček nastává v nekřesťanských 5:30, navíc se dozvídáme, že snídaní dostaneme až v hotelu. Vždyť jsme sem šli dvě hodiny! No, co se dá dělat. Ještě se úplně nerozvedlo, ale podle všeho je dnes jasno. Eda se rozhodl připojit se ke mně a absolvovat cestu po svých. Bud' jdou dnes velbloudi podstatně rychleji než včera, nebo jsme únavou a před snídaní nějak pomalejší. Spíš bych vsadil na tu první variantu. Je zvláštní povídat si s Čechem anglicky (občas do češtiny přeskochíme), ale přece jen už to jsou desítky let, co je Eda mimo původní vlast, takže to chápu. Slunce se do dun opírá až v posledním úseku cesty, snažím se víc fotit a zůstávám trochu pozadu. Ale nakonec dojdu současně s posledním dromedárem naší skupiny.

K snídaní jsou palačinky a jogurty. Ovšem nemají čaj, jenom kafe! No chápete to? V Maroku nemají čaj? Nechám si tedy nalít šálek horkého mléka. Po snídaní ještě chvíli sedíme, pak už se musíme rozloučit s Edou a Claudií a potvrzujeme si slib, že se uvidíme v Praze. V osm hodin poušť definitivně opouštíme. Ačkoli svítí slunce a je jasno, světlo není nic moc, duny jsou v oparu. V podvečer je to tu asi opravdu nejlepší. Řidiči, který neumí anglicky, se snažím vysvětlit, že mě má vyhodit v Rissani na nádraží, protože se s nimi nevracím do Marrakéše, ale pokračuju do Fesu. V agentuře mi slíbili, že řidiči všechno vysvětlí, ale to se evidentně nestalo. Ale nějak jsme se domluvili. Ani se mi nechtělo moc loučit. Hlavně s kanadskou dvojicí, ale i Franziska mě začala bavit. Všichni se se mnou loučili poměrně srdečně. Je zvláštní, jak se všechno může během pár hodin změnit...

Nádraží byla v podstatě jenom taková podivná hala s jedním stánkem s pochutinami a pitím. Hned u vchodu si kupuju lístek za 120 dirhamů, autobus by měl odjíždět v deset, tedy za necelou hodinu. Když si ve stánku koupím jablečný džus a smíchám si ho s zbytkem vody v lahvi, přijde ke mně jeden místní a ptá se mě, co to mám. Jestli prý whisky. Nevěří mi, že to je jablečná šťáva, chce si přičichnout. Pak teprve uvěřil a udiveně odešel. Po půl desáté na mě nějaký chlapík gestikuluje, ať se seberu a jdu do autobusu. Namítám, že to má jet v deset, ale nenechá se odbýt. Tak tedy jdu. Autobus už se skutečně připravuje, za bágli chtějí deset dirhamů a já si sedám na místo, které má aspoň relativně čisté okno. Ostatní jsou vyložené zaprasená.

Vyjždíme pár minut před desátou, víceméně poloprázdni. Nicméně se jednalo o soukromý autobus, který pořád někde staví a nabírá lidi. Vedle mě se vystřídalo jen pár místních, jinak jsem většinu cesty seděl sám. Ale cesta to byla dlouhá! Sice mi v Rissani při koupi lístku tvrdili, že do Fesu bychom měli dojet v 18 hodin, ale postupně jsem se smířoval s tím, že to opravdu nehrozí a dvacátá je podstatně reálnější. V některých městech jsme stáli podle mě zbytečně dlouho, až to

bylo úmorné. Naštěstí se aspoň měnila krajina. Od nezáživných plání přes drsné skály s nádherně formovanými vrásami, kopce poseté cedry (mrzí mě, že jsem je nestihl nafotit) až po hustou zeleň. Zajímavým bylo i město Ifrane, zcela se vymykající městům, která jsem předtím i potom v Maroku viděl. Při jeho výstavbě prý bylo snahou okopírovat francouzská horská střediska.

Do Fesu jsme nakonec dorazili v devět hodin večer. Tedy do města jako takového asi o hodinu dřív, ale pak ještě dost trvalo prodat se až na nádraží u mediny. Musím říct, že jsem byl Fesem překvapený. Z návštěvy před pěti lety jsem si ho vybavoval úplně jinak, ale tehdy jsme byli v podstatě jen ve starobylé medině, takže jsme možná ani neměli možnost vnímat moderní část, která se evidentně ještě stále rozrůstá. Nicméně autobusové nádraží ve starém centru nemělo s moderností části města, kterou jsme se sem dostali, moc společného. Prostředí to bylo poněkud drsnějšího rázu, v tuhle večerní hodinu si tam člověk nepřipadal zrovna nejlíp, ale snažil jsem se tvářit taky drsně. Rovnou jsem se šel poptat na autobus do Chefchaouenu, kam jsem měl v plánu vyrazit další den odpoledne. Soukromé autobusy tam prý jedou jen dopoledne, státní CTM sice ve čtyři odpoledne, ale z nádraží v novém Fesu.

Pokaždé, když někomu vyprávím o Fesu, s úsměvem říkám, že je to město, kde se cizinec vždycky ztratí, ať se snaží sebevíc. A znovu jsem si to potvrdil. Ubytování jsem měl zarezervované ve stejném riadu, ve kterém jsme bydleli tehdy s Liborem a Janou, ale přesto jsem to nemohl najít. Problém byl v tom, že jsem neměl přesnou adresu, takže ani aplikace v iPadu moc nepomohla. Nechtěl jsem se moc ptát místních, protože ti pak za to chtějí peníze a hlavně mám svoji hrdost a chci to prostě najít sám. Ale nebylo zbití. Zkoušel jsem prodavače v obchůdkách, ale nikdo Gite Sekaya neznal. V jedné uličce jsem zastavil slušně vypadajícího mladíka. Bohužel neuměl anglicky, ale bylo evidentní, že by mi moc rád pomohl, takže bloudil se mnou, ptal se kolemjdoucích, dokonce i zaklepal na dveře jednoho domu. Chvilí jsme takhle spolu chodili jak myšky v bludišti, než jsme konečně našli zastrčený riad, který označoval jen nasprejovaný nápis na zdi před odbočkou k němu a u dveří malá nenápadná cedulka. Měl jsem toho za celý den plné zuby, takže bych ochotného a snaživého klučinu nejradši zulíbal, ale nakonec jsem mu jenom srdečně poděkoval a on se s úsměvem na tváři zase vytratil do tmy. Otevřela mi ospalá dívčina, která taky neuměla anglicky, takže někomu zavolala a ten mi do telefonu vysvětlil, že mám vyplnit registrační formulář. Po připojení na wi-fi jsem našel e-mail, ve kterém se mě ptají, v kolik hodin dorazím, že do devíti je to v pořádku. No, tak to jsem úplně nestihl (je 21:40), ale až tak moje vina to nebyla...

Těsně před jedenáctou někdo klepe na dveře. Mladý kluk mě vítá s tím, že tady pracuje a jestli bych nechtěl jít do jejich restaurace na večeři. To bych tedy opravdu nechtěl. Odbývám ho s tím, že to zkusím zítra na oběd. Prý jestli to slibuju. Jak říkám, zkusím to. Voda teče kupodivu horká. Spím jako zabitý.

pátek 22. května

Fes, přejezd do Chefchaouenu

Vstávám před sedmou, protože bych měl odpoledne odjet a přece jen si chci Fes trochu užít. Po sbalení se vydávám na snídani, která je v ceně. Narážím na nepříjemného černocho, ten nedbale pokyvuje, že snídaně bude, ale nejdřív ať zaplatím – 110 dirhamů. Abych se mu aspoň trochu pomstil, jdu si sednout na střešní terasu, ať se s tím jídlem chlapec pronese. Na střeše si úplně vybavuju, jak jsme tu před lety byli a natáčeli vánoční klip. Snídaně je slušná – volské oko, hodně pečiva, máslo a džem, mátový čaj. Počasí je krásné – modré nebe, sluníčko, teplo.

Když odcházím z riadu, radši si v aplikaci značím klíčové body, tedy především křižovatky a odbočky. Ono to není tak složité, když víte kudy... Mé první kroky vedou zpátky na autobusové nádraží, abych si koupil lístky na další části svého putování. Večer jsem si našel potřebné spoje, takže jsem připraven. To se ale nedá říct o kanceláři CTM, která zeje prázdnotou. Je devět hodin, ale trochu mě znervózňuje, že je zároveň pátek, tedy pro muslimy den volna. Kluka z protější kavárny se ptám, jestli neví, zda budou mít dneska otevřeno. Ochotně mi shání stejného chlapíka, kterého jsem se včera ptal na odpolední spoj. U něj si tedy kupuji lístky do Chefchaouenu (75 Dh), odtud pak do Casablancy (130 Dh) a následně do Essaouiry (140 Dh). Když vidím, že se ve všech případech jedná o jedny z posledních volných míst, jsem opravdu rád, že jsem vnuknutí koupit lístky dopředu dostal. Potom už mi bude chybět jen přejezd z Essaouiry do Marrakéše, což by neměl být problém.

Ale pak už se jdu procházet do mediny. Když jsme tu byli tehdy, nějak jsme minuli nejhezčí bránu Bab Boujeloud, takže se teď snažím vstoupit do mediny právě tudy. Jelikož mám dost nafoceno z minule, nemám potřebu za každou cenu něco fotit, takže se chci jen tak volně procházet a vnímat atmosféru tohoto úžasného místa. Nevím, jestli je to pátkem

nebo jen ranní hodinou (no, ranní – je půl desáté!), ale spousta obchůdku je zavřených a potkávám jen pár lidí. Vše ale postupně houstne. Vždycky mám takový příjemně nostalgický až dětinský pocit, když doputuju na místo, které si pamatuju z minulé návštěvy – třeba Place en Nejjarine nebo Place Seffarine. Jsem rád, že můžu ignorovat naháněče lákající na prohlídku koželužen. Když procházím kolem Medersy el Attarine, ptám se hlídače, zda mě pustí i do patra, nebo můžu být jen na dvoře, kde jsme tehdy byli. Bohužel b) je správně, takže jdu dál. Ale přece jen bych si rád na chvíli sednul do nějaké oázy klidu, takže se odeběrám k Mederse Bou Inania. Tu jsme tenkrát taky navštívili, ale za deset dirhamů se tam rád podívám znovu. Prvních pár minut jsem tam byl úplně sám, což jsem si naplno vychutnával. Sotva jsem si nafotil, co jsem potřeboval, jakoby se s turisty roztrhl pytel. Aspoň těch pár minut že jsem tu měl pro sebe.

Mám dost času, takže si říkám, že bych zašel ještě do židovské části Fes el Jedid, kterou jsme minule vynechali. Bohužel jsem se do ní vydal ulicí o jednu dál, než jsem měl, tudíž to byla trochu zacházka, navíc kolem nějaké školy, kde jsem se stal středem pozornosti a halekání desítek pubertáků. Židovská část mediny je té arabské dost podobná, jen není tak hezká. Takže se tam nijak dlouho nezdržuju a snažím se najít vchod do zahrady Jnane S'bile. A když se do ní dostanu, jsem ohromen její příjemnou střízlivou krásou! Samozřejmě to není žádné Versailles, ale ve starém Fesu bych takhle hezký park opravdu nečekal.

Už mi ale kručí v břiše, a tak se vydávám zpátky do Fes el Bali na oběd. Hned kousek za branou mě upoutala restaurace na střešní terase. Takže jsem tam vyšlapal, ale nějak jsem se tam necítil dobře – rádoby hogo fogo podnik, ale terasa měla okna a ta už nikdo dost dlouho nemyl. Nenápadně jsem si to zase pádil dolů a nakonec skončil v protější restauraci a seděl přímo u chodníku. Objednal jsem si meníčko – marocký salát (výtečný!), tažín s hovězím masem a volským okem, ovocný salát – za 70 dirhamů a k tomu pomerančový fresh za patnáct. Fakt jsem si pochutnal.

Když jsme v roce 2009 Fes opouštěli, vyčítal jsem si, že jsme nezašli na vyhlídku, z níž by měla být media jako na dlani. Ted' jsem bez toho nehodlal Fes opustit. Trochu mě odrazovaly informace v průvodcích o tom, že u Merenidských hrodek došlo k několika přepadením, a to i za bílého dne, ale bylo krásné odpoledne, tak mi přišlo nesmyslné, aby mě tam někdo jen tak klepnul po hlavě. Nicméně jsem byl docela rád, když jsem viděl, že se po pěšině vedoucí od silnice přede mnou škrábe jeden pár cizinců. Výšlap je to poměrně strmý, ale krátký, takže za pár minut už jsem se mohl kochat krásným výhledem na celou medinu. Do toho zrovna začali halekat muezzini, bylo to tedy se vším všudy. Nahoře se sice ochomýtal pár místních mladíků, ale já měl oči na stopkách. Dolů už jsem se vydal sám.

Přes parkoviště se vracím do mediny. Je dost horko a já mám ještě čas, proto si chci jít sednout do parku, kde se mi tak líbilo. Nenašel jsem do něj ale cestu! Přišlo mi to neuvěřitelné, byl jsem z toho na prášky, zíral jsem do aplikace, ale prostě byla všude zed' a cesta nikde! Začal jsem mít podezření, že ve Fesu prostě někdo během dne přesouvá uličky a odbočky, aby zmátl turisty a přivedl je k šilenství. Když jsem toho měl plné zuby, otočil jsem se a zašel zpátky do mediny na kolu. Pak si chci koupit na cestu banány, ale než si vyberu ty nejhezčí, stánky s ovocem skončí a mně už se nechce vracet. Jdu si vyzvednout bágl. Otvírá mi mladík, který mě lákal na večeři, a při odchodu se ptá, jestli nechci hašiš. Myslím, že je nejvyšší čas odsud vypadnout.

Beru to přes parkoviště, kde mě odmítá jediný taxík. Nechápu proč, když autobusové nádraží přece musí být zajímavý kšeft. Ale co se dá dělat, jdu až na hlavní silnici. Všechny projíždějící malé taxíky jsou obsazené – to je prostě zákon schválnosti: když auto nepotřebuju, všichni se můžou přetrhnout; když svězt potřebuju, nikdo není k mání. Nakonec mi zastavuje bílý mercedes, což mi přijde podezřelé, protože běžné (petit) taxíky jsou tu červená malá auta. Ptám se tedy, jestli je opravdu taxík. Odkazuje se na nějaké logo, co má na dveřích. V autě sedí ještě nějaká domorodkyně, tak si tedy stále trochu nejistý přisedám. Ptám se, za kolik to bude. Říká „quarante“. Já si zrovna nemůžu vybavit, jestli je to čtrnáct (což by byla dost divná cena), nebo čtyřicet. Pro jistotu ho nechám po pár stovkách metrech zastavit a znovu se ptám kolik – ať mi to napíše nebo ukáže. Když mi ukáže dvě dvacky, seberu svoje saky paky a mizím. Snaží se mě ještě ukecat na dvacku, ale to už má chlapec smůlu. Hajzly nepodporuju. Vracím se zpátky k nádraží, kde byla červených aut spousta. Cestou mi jeden otrava nutí taxi za padesát. Když mu naznačuju, že se asi zbláznil a jdu dál oslovit další řidiče, on mě předbíhá a na řidiče něco pokřikuje arabsky. Je mi jasné, o co jde. Takže ho česky pošlu do patřičných mezí a pokračuju dál. Do cesty mi vjíždí řidič, který mi na otázku, kolik to bude stát, ukazuje na taxametr. Hurá! Poctiví taxikáři ještě nevyfmfeli! V cíli ukazuje taxametr dvanáct dirhamů, rád řidiči nechávám patnáct a upřímně mu děkuju.

Autobus odjíždí v 16:15, na místě jsem měl být v 15:45. Je 15:40, takže i přes ty nervy nakonec všechno vyšlo. Nádraží je čisté a překvapí mě, že si mám nechat odbavit zavazadlo. Prostě u přepážky ukážu jízdenku, oni mi zváží bágl, dají na něj etiketu jako na letišti, já zaplatím pět dirhamů, dostanu potvrzení s číslem zavazadla a o víc se nestarám – bágl už do autobusu odvezou oni. Zřejmě slušný oddíl. Nakonec sice odjíždíme se čtvrt hodinovým zpožděním, ale oproti

autobusu, kterým jsem přijel do Fesu, je to přímo oáza. Autobus je moderní, čistý, klimatizovaný, má čistá okna, každý má svoje místo a hlavně se staví jen na předem jasně daných pár zastávkách! Jedna z nich je i s možností dát si rychlé jídlo (třeba masový špíz).

Krajina opět mění svůj ráz. V jedné části cesty si vzpomenu na Nový Zéland, protože zelené zaoblené kopečky mi připomínají poloostrov Coromandel. Nádherně zlaté klasy obilí a slunce blížící se k horizontu všemu dodávají až pohádkový nádech. Vše je zakončeno impozantním příjezdem do Chefchaouenu. Bohužel už je po západu slunce (namísto plánovaných 20:15 přijíždíme ve 20:45), ale i tak je jasné, že tohle místo bude stát za to. Chefchaouen je jakoby přitisknut na skály, navíc se mu přezdívá „modré město“, čehož příčina je také jasná na první pohled. Už se těším na zítřka.

Hned po výstupu z autobusu se na mě vrhl nějaký chlapík, jestli chci taxi. Prý za dvacet. Namítám, že by to mělo být spíš deset, maximálně patnáct, ale on že to je fixní cena. Navíc ukazuje na dodávku, což je divné, protože takhle petit taxi nevypadá, ale už je poměrně pozdě a tma, takže to neřeším, souhlasím a nasedám. V hotýlku Casa Khaldi mě vítá sympatický mladík, který mi přiděluje pokoj číslo 13, do něhož se musím propracovat po vysokánských schodech. Pokoj není nijak velký, ale je naprosto čistý, televize sice nehraje, ale kdo by se koukal na arabské programy. Sdílená koupelna je hned vedle a zdá se, že ji budu sdílet jen s jedním pokojem. Voda je horká. Líbí se mi tu.

Čtu si o vodopádech v Akchouru, které si lidi v recenzích dost pochvalují. Jsou ale dost daleko a není k nim snadná cesta, takže se nakonec rozhoduju, že se zaměřím čistě na město, které si užiju v klidu a pohodě. Spát jdu až kolem jedné.

sobota 23. května

Chefchaouen

S vědomím toho, že mám na poměrně malé město celý den, ráno chvilku polehávám a vstávám až po osmé. Jdu se podívat na terasu, které je jen o jedno patro nade mnou. Je z ní docela hezký výhled. Na recepci je mrtvo. Hned naproti je otevřená restaurace, kde bych si mohl dát snídani. Když si mě ale nikdo nevšimá a okolo to vypadá, jako když ještě nestihli uklidit po večerním mejdanu, zvedám se a jdu o dům dál. Cestou mě zastavují dvě holky s dotazem, jestli nechci jet k vodopádům, že bychom se podělili o taxíka, kterého už mají zajištěného. Odmítám je s tím, že už bych si pak nestihl užít město.

Na booking.com byl hotýlek zanesen poměrně daleko od mediny, ale ve skutečnosti se nachází jen pár kroků od brány do ní, což bylo velmi příjemné zjištění. V průvodci doporučovali na jídlo malou restauraci Asaada hned za branou, která má být oblíbená i u místních, ale ani jsem ji nenašel, ani ji nikdo z oslovených neznal. No, snad něco najdu. Hlad mě ale docela přechází, když začínám pronikat do mediny. Je to tu nádherné! Ze všech stran se na člověka valí modrá barva v různých odstínech. Stěny domů jsou vymalovány spíše světlejší barvou, dveře bývají i sytě kobaltové nebo tyrkysové. Zvláštností jsou i šikmé červené střechy, které jinak v Maroku jen tak nevidíte. Mezi tím vším se líně potulují nebo povalují kočky. A panuje příjemné počasí. Později jsem zjistil, že jen díky tomu, že jsem tu tak brzo, si můžu užívat naprosto poklidné ulice bez otevřených krámků, které pak číhají na turisty, kteří sem jen o nějakou tu hodinu později dorazí v hojném počtu. Nicméně já si užívám klidné uličky, kterými jen tak bez cíle bloumám – nahoru a dolů, doprava a doleva, prostě kudy se mi zrovna zachce.

Nakonec se dotoulám na hlavní náměstí Plaza Outa el Hammam (název „Plaza“ naznačuje, že na rozdíl od jižnějších částí Maroka je tady patrný vliv Španělska). Tady už je trochu živo, ale zatím stále převládají místní. Restauraci je tu docela dost, stačí si jen vybrat. Za pomoci tištěného průvodce nakonec volím Morisco a dávám si výbornou snídani – dvě vajíčka (volská oka), dva druhy kozího sýra, výtečný chleba, olivy a spousta olivového oleje (který jsem si tedy postupně dolíval). K tomu oranžový fresh a mátový čaj, sakumprásk za 34 dirhamů. Jedinou vadou na kráse bylo hejno vos, které se okamžitě vrhly na můj džus a čaj. Čaj jsem tedy radši přikryl ošátkou s chlebem. Měli tam i wi-fi, kterou jsem pak ještě použil při pozdějších průchodech kolem.

Pokračuju v procházce, která mě zavede až na parkoviště za řekou (nebo spíš potokem), z něhož je hezký výhled na celou medinu. Vracím se kousek zpátky, pak kolem říčky proti jejímu proudu nahoru až ke kaskádě Ras el Ma pod mostem, kde místní ženy perou prádlo a čistí koberce, zatímco kluci se oddávají vodnímu fotbálku. Sedám si do přilehlé kavárny, objednávám pomerančový fresh za deset dirhamů a užívám si pohodu. Ale mám ještě jeden úkol – vystoupat k tzv. španělské mešitě, odkud má být nejhezčí výhled na celé město. Vede k ní klikatá stezka, kterou si to šinu úplně sám. Není to daleko, stačí pár minut. U mešity posedává hlouček podivně vyhlížejících místních mladíků, kteří si mě

náležitě měří svými zraky. A já nenápadně vyhlížím únikovou cestu. Dávají se se mnou do řeči a ne úplně překvapivě končí hovor dotazem, zda bych si nechtěl zakouřit trávu. Tou je totiž Chefchaouen vyhlášený. Po mé negativní odpovědi pro ně přestávám být zajímavý. Věnuju se tedy krásnému výhledu, bohužel se zase trochu zkazilo počasí, takže modré nebe je pryč, ale i tak ten výšlap stál rozhodně za to. Mladíci mě ale pořád trochu znervózňují, takže se po pár minutách zvedám a vracím se zpátky dolů.

Jdu se podívat k horní části vodní kaskády, kde se lidi fotí s pávy a velkými papoušky (samozřejmě za peníze), vcházím do mediny, procházím jí skrz a těsně před východem na opačné straně vidím restauraci Asaada! Samozřejmě jsem ji nemohl ráno najít, protože jsem se do mediny dostal jinou branou, než jsem předpokládal. Tohle je ten hlavní vchod. Začíná poprchávat, takže jdu do hotýlku. Jen dorazím na pokoj, slyším hromy a spouští se dešť.

Po krátkém odpočinku platím recepčnímu za pokoj za obě noci (celkem pouhých 200 dirhamů, tedy nejméně za celé dva týdny) a mířím do Asaady na večeři. Terasa ted' nemá moc smysl, usedám tudíž dovnitř, kde jí jen nějaká arabská rodina. Synáček u toho bohužel mlaská takovým způsobem, že mám sto chutí po něm hodit vidličkou – ostrými hroty napřed. Objednávám si meníčko – salát, tažín s masovými koulemi a volským okem, žlutý meloun, k tomu avokádový fresh, celkem za pouhých padesát dirhamů a všechno je výborné.

Chci se ještě jen tak naposledy projít, motám se uličkami, dostávám se i na malé náměstíčko, které jsem předtím minul. Zastavuju v internetové kavárně, abych si vytiskl palubní vstupenky na zpáteční lety. Obsluhující slečna je příjemná a za čas strávený na internetu a tisk dvou stránek po mně chce jen pět dirhamů. Já to tady vážně miluju. Ale všeho moc škodí, takže v osm hodin jsem na pokoji a připravuju se na další část cesty.

neděle 24. května

Přesun do Casablancy

V noci přišlo, ve čtvrt na pět se do toho opřeli muezzini, v půl šesté začala houkat nějaká siréna nebo alarm, čehož si dost dlouho nikdo nevšiml. Takže spánek nic moc. Ale stejně jsem měl budíka na 5:40. Autobus do Casablancy totiž odjíždí v sedm hodin a jak je u CTM zvykem, cestující by se měli dostavit půl hodiny před odjezdem. Trochu mě děsí náznak průjmu, přece jen mě čeká takřka sedmihodinová jízda autobusem. Nebezpečí je nakonec zažehnáno a já před šestou budím recepčního, který mi doporučuje dojít k benzínce, kde by měly stát taxíky.

Stále trochu nepříjemně prší, takže bych jízdu uvítal. U benzínky sice taxíky jsou, taxikáři ale nikoli. Zase ten zákon schválnosti. Co se dá dělat, pokračuju pěšky, i když moc příjemné to není. Po nějaké době si chci zkontrolovat, jestli jdu správně. Nejdu. Kručí. Jako zázrakem se zrovna v tu chvíli objeví petit taxi. Sice už veze dva lidi, ale já se mu tam prostě narvu na přední sedadlo i s báglem. Přes něj nic nevidím a je mi to jedno. Na nádraží mě odveze za deset dirhamů. Ono to ani není zase až tak daleko. Nakonec jsem na stanici v 6:20 a jako první potkávám ty dvě holky, co jely k vodopádu. Ptám se jich, jak se jim tam líbilo – prý fajn, ale nijak nadšeně nevypadaly. Odbavení tady probíhá trochu jinak – nálepku na batoh sice dostanu, ale bágl si do autobusu musím odnést sám. Což mi nijak nevádí, ale zmíněná děvčata nechápou, za co tedy platí těch pět dirhamů.

Venku je totální hnus. Kromě deště se nad město snesla i hustá mlha, takže není v podstatě nic vidět. Celé nebe je šedivé. Jsem moc rád, že jsem tu byl včera. V autobuse je zatím nejvíc bílých, co jsem tu viděl. Vyjíždíme přesně v sedm hodin, cesta plyne klidně a rychle, já si občas klimbnu. Velká část cestujících vystupuje v Rabatu. V Casablance jsme nakonec o dost dřív, než jsme měli být, a to ve 12:45. Poslední úsek cesty přes město nám dělalo společenství několik aut s červeno-bílými vlajkami a halekajícími fanoušky v červených dresech. Dokonce i některé domy byly natřeny v barvách fotbalového klubu WAC Casablanca, který se stal mistrem marocké ligy.

Do Hotelu Central by to mělo být kousek, takže se do něj vydávám pěšky. Nachází se v medině, na docela hezkém náměstí. Ačkoli už má to nejlepší nejspíš za sebou, stále je v něm cítit určitá atmosféra, asi nejvíc evokující třicátá léta minulého století. V recenzích jsem se dočetl, že recepční či majitel je docela svéráz a ne každému sedne, což můžu potvrdit. Nicméně pokoj mi dal pěkný, s balkonkem a výhledem na moře i na hlavní dominantu města – mešitu Hassana II. Postel ještě není povlečená, ale odchyťávám pokojské a ptám se jich, jestli je to jako hotové. Urychleně nabíhají a dávají všechno do pořádku. Ještě si říkám o ručník. Vzhledem k tomu, že holky neuměly anglicky, to byla domluva částečně pantomimická.

Na náměstí vybírám z bankomatu, pod kterým sedí z každé strany jeden místní a za mýma nohama si předávají zapálenou cigaretu. Holt jiný kraj, jiný mrav. Mám hlad, obcházím nejbližší okolí, ale nakonec stejně končím na terase restaurace přímo naproti hotelu. Objednávám si kuřecí tažín se zeleninou a colu light. Mládenec se sice může přetrhnout, ale nepřinese příbor, cola nebyla light a v tažínu nebylo žádné maso, navíc toho opravdu nebylo hodně. Takže k šedesáti dirhamům už nedostal navíc vůbec nic.

Dnes nemám žádný konkrétní cíl, jen bych si rád zajistil jízdenky na autobus z Essaouiry do Marrakéše. CTM má spoje až odpoledne, ale já chci jet ráno, takže si je chce koupit u společnosti Supratours, což je odnož státních drah ONCF. Kancelář by měli mít na místním vlakovém nádraží, kam jezdí tramvaj. Nejdřív se ale musím dostat z mediny. Upřímně řečeno tady mám takový trochu divný pocit. Lidi jsou tu nějací jiní, připomínají mi cikány. Když pak procházím špinavým a uřvaným tržištěm kolem zdi mediny, můj pocit ještě zesílí. Na Place des Nations Unies už je to o něco lepší. Tramvaje vypadají moderně, lístky se kupují v automatech, které nabízejí tři jazykové mutace – arabskou, francouzskou a anglickou. Nákup je natolik intuitivní, že je pro mě jednodušší než pořízení jízdenky na MHD v pražských automatech. Jízdné stojí šest dirhamů a tisk jízdenky další dirham. Jízdenka je ale dobijecí, takže další jízdy už mě budou stát skutečně jen šest dirhamů.

Tramvají je to v vlakovém nádraží jen pár stanic. Pod logy Supratours jsou zamčené dveře, jeden z taxikářů mi říká, že by měli otevřít ve čtyři (je něco před půl čtvrtou). Jdu si tedy v klidu vyfotit tramvaje, nabít jízdenku na další jízdu (přičemž mě o dobití požádá i jeden místní chlapík, který nejspíš neumí číst), chvílku odpočívám na lavičce a pozoruju okolní šrumec. Dveře se samozřejmě neotevřou ani ve čtyři, ani ve čtvrt na pět. Před půl pátou se tak konečně stane, ale já zjistím, že se jedná o úschovnu zavazadel, kde mi lístky prostě prodat nemůžou. Odkazují mě na pokladny uvnitř vlakového nádraží, ale tam jen nechápavě kroutí hlavou. Takže jsem zbytečně ztratil víc než hodinu a třináct dirhamů za tramvaj.

Tentokrát se nechávám „housenkou“ odvézt až poblíž čtvrti nazvané Habous. Tam má být zajímavý kostel a taky domy, které vypadají jako Legoland. Chrám Notre-Dame de Lourdes jsem skutečně našel. Zvenku vypadá trochu jako sokolovna. Uvnitř ale ohromí krásné vitráže. Právě v době mé návštěvy tam nacvičoval nějaký sbor (myslím písně, ne prostná), takže jsem to měl i s kulturní vložkou. Legoland jsem buď nenašel, nebo mi okolní domy tak nepřipadaly. Ale to jsem nijak nehrotil, nebylo to rozhodně to hlavní, co jsem chtěl v Case (jak se Casablanca zkráceně říká) vidět. Když už jsem byl u těch křesťanských staveb, odebral jsem se pěšky přes Parc de la Ligue Arabe, v němž si na plácku kluci čtali s mičudou, k imponantní bílé katedrále Sacré Cœur, která v sobě spojuje prvky francouzské a marocké architektury. Katedrála byla bohužel zavřená, ale klidně se tu zastavím ještě zítra.

Vracím se zpátky na Place des Nations Unies s cílem ulovit si něco k snědku. Ale nabídka není nic moc – buď fast foody nebo spíš kavárny atp. Nahlížím do průvodců a jako nejbližší zajímavý cíl si vytyčuju restauraci Ifrane. Ta působí skoro až luxusně, včetně úslužných a stylově oblečených číšníků. Ceny jsou ale naprosto standardní. Číšník sice doporučuje jehněčí tažín, ale já to radši nejdřív zkouším s tažínem s masovými koulemi (45 Dh) a k tomu avokádový fresh (15 Dh). Jen co si objednám, spustí se slejvák. Zahrádka, kde sedím, je našťestí zastřešená a krytá i ze stran. Jídlo i pití bylo výborné.

Pak už se vracím na hotel. V Marrakéši mám objednána dvě různá ubytování, ale ani s jedním nejsem úplně spokojený. Ted' zkouším, jestli se neobjevilo něco nového. A mám štěstí – zlevnil se pokoj (Safran Deluxe Double Room) v krásně vypadajícím Riadu des Eaux et des Epices s hodnocením 8,9. Mám z toho radost.

pondělí 25. května

Casablanca

Vstávám před budíkem nařízeným na půl osmou. Venku je krásně. Dívat se ráno otevřeným oknem na moře není špatné. Snídani si v hotelové restauraci užívám sám a je docela bohatá – vařené vejce, tavený sýr, máslo, džem, výborný chleba, jogurt, pomerančový fresh, mátový čaj. Pak ještě skočím na střechu, odkud je krásně vidět mešita. A právě ta je mým dnešním hlavním cílem.

Procházím ještě poklidnou rozespalou medinou, z jejíhož konce je to k mešitě Hassana II. jen pár set metrů. Jsem u ní ve tři čtvrtě na devět. To je na zdejší poměry dost brzo, takže tu skoro nikdo není. Prohlídky se konají v 9, 10, 11 a 14 hodin. Mým plánem je ale mešitu nejdřív nafotit zvenku, dokud kolem ní není moc turistů, a dovnitř se podívat až v deset. Stavba je to skutečně působivá, minaret je nejvyšší budovou v Maroku a zároveň nejvyšším minaretem na světě. Na

jeho vrcholu je umístěn laser, jehož paprsek ukazuje směrem k Mekce. Fotím stranu, která je právě osvětlená sluncem. To se pak kolem ní bude celý den stáčet. Nákup lístků (chce se říct za až nekřesťanských 120 dirhamů) je jeden z nejpomalejších, jaké jsem kdy zažil, a to ještě pokladní na platební terminál namačkal dvojnásobnou částku, čehož jsem si naštěstí všiml už ve chvíli, kdy číslo 240 do strojku zadával. Ke stvrzence návštěvník dostane samolepku a igelitovou tašku na boty. Klidně bych ještě stihl prohlídku v devět, ale držím se svého plánu a jdu znovu ven něco málo nafotit a trochu se opálit.

Před desátou už jako první začínám tvořit hlouček u cedule „English language“, kde se nás nakonec sejde asi šestnáct, zdaleka nejvíc ve všech jazykových skupin, ale průvodkyně nás upozorňuje, že máme štěstí, protože jindy bývají skupiny podstatně větší. Samolepky jsou nám k ničemu, prokázat se musíme stvrzenkou (nechápu). Nejdříve se kocháme velkým modlitebním sálem. Průvodkyně má přízvuk tak silný, že by se dal krájet, ale dozvídáme se dost zajímavé informace. Pro mě je tou nejpřekvapivější skutečností, že střecha mešity se dá během tří minut otevřít, takže je to vlastně taková cabrio-mešita. Vzhledem k tomu, že je postavená na břehu moře, létá nad otevřenou střechou spousta racků, kteří dovnitř nadělají. Po modlitbě tedy naběhne početná rota uklízečů a dá zase všechno do pořádku. V suterénu jsou turecké lázně hammam, které by byly přístupné široké veřejnosti, pokud už by se ovšem zprovoznily. Prohlídka byla zajímavá, trvala necelou hodinu a určitě stála za to. Po prohlídce fotím jako o život nově osvětlenou část mešity, pak jdu ještě kolem pobřeží kus dál, abych ji měl v záběru i s mořem, ale ještě na to není to správné světlo. Vráťím se sem v podvečer. Mozku zřejmě chybí čeština, tak si při pohledu na mešitu pozpěvuju české národní písně jako Ach synku, synku apod.

Druhý úkol dne je projít si nejzajímavější kousky koloniální architektury. A začínám znovu u bílé katedrály, kam se odeírám pěšky. Cestou mě jeden pán upozorňuje, že nosit fot'ák na krku je hodně nebezpečné, protože mi ho může sebrat někdo na motorce. Dobrá, dávám si na to trochu větší pozor. Katedrála je tentokrát otevřená. Uvnitř je ale prázdná, prostor vyplňuje výstava černobílých kreseb a maleb. Jediným pozůstatkem výzdoby jsou opět zajímavé vitráže. Hlídač nabízí možnost podívat se za dvacet dirhamů nahoru do jedné z věží. To беру. Spolu se mnou tam jde ještě nějaká matka s dcerou. Schody se postupně zužují a přibývá na nich holubiho trusu, ze kterého ta holčička dostala málem astmatický záchvat. Ale výhled až seshora je zajímavý.

Pak se vydávám po trase popsané v průvodci kolem významných a zajímavých budov. Cestou procházím kolem restaurace lfrane, je zrovna čas oběda, takže usedám a tentokrát si dávám jen shawarmu s hranolky (35 Dh). Posilněn pokračuju v obhlídce převážně bílých koloniálních staveb, přičemž nejhezčí mi připadají ty na ulici Boulevard Mohammed V, kudy jezdí tramvaj. Už je slušné vedro a já jsem celkem ucaprtaný, takže na mém již oblíbeném Place des Nations Unies usedám na lavičku a odpočívám pod paprsky žhnoucího slunce. Ještě nejsou ani čtyři hodiny, přemýšlím tedy co dál. Nakonec nasedám na tramvaj a jedu s ní až na konečnou, k pláži Ain Diab. Mým záměrem je projít kolem pobřeží až k mešitě, která by v té době měla být ideálně nasvícená sluncem. Na pláži je docela dost lidí. Čekal jsem, že to tu bude takové opuštěné, ale cestou pak mímám spoustu resortů, hotelů, klubů a dalších vesměs moderních budov. Musím říct, že pokud jsem v Maroku viděl nově postavené domy, většinou se jednalo o velmi pěknou moderní architekturu. Není to zrovna kousek (odhaduju pět až šest kilometrů) a já si vyrazil v „bačkůrkách“, takže zhruba v půli cesty začínám mít pocit, že mě večer čekají pěkné puchýře. Obzvláště chůze po oblázcích a kamenech není nejpříjemnější. Nicméně se nehodlám vzdát a dopajdám se až k mešitě. V podvečerním světle vypadá z téhle strany opravdu dost hezky. Kolem mešity je spousta místních, připojuji se k nim a ještě se kochám. A upřímně řečeno taky odpočívám.

Na večeri chci do stejné restaurace, ale je mi jasné, že pěšky už to nedám. Jdu si tedy na hlavní ulici odchytit taxíka. Hned ten první neví, kde to je, a do mě to tak nějak vlije bojovného ducha a rozhodnu se to nakonec přece jen dát po svých. V restauraci lfrane dosedám s úlevou a tentokrát si za odměnu objednáвам ten doporučovaný tažín s jehněčím, sušenými švestkami, vejci a mandlemi (50 Dh) a k tomu fresh smíchaný z avokáda a pomeranče. Obojí je naprosto luxusní!

Cestou na hotel si kupuju banány na zítřejší cestu (5 ks za 13 Dh), na pokoji provádím operaci puchýře a odpočívám.

úterý 26. května

Přejezd do Essaouiry

Nechtěl jsem jet zase brzo ráno, proto jsem si vybral autobus do Essaouiry s odjezdem v 11 hodin. Jenomže jsem se stejně nějak moc nevyspal – zdály se mi divné sny, takže jsem byl vzhůru od půl osmé a chatoval s bližními svými. O hodinu později jsem vyrazil na snídani (stejná jako předchozí den). Venku je zase nádherně. Balím se a platím ubytování – nejdražší během marockého pobytu (725 dirhamů za dvě noci). Recepční se mnou laškuje (kupříkladu mi chce rozstříhnout platební kartu), pak si povídáme o tom, jaké jsou výhody nezávislého cestování, že mu tam občas pošle nějaké Čechy agentura Adventura a naposledy tam bydlel jakýsi Slávek. Je to sice svéráz, ale vlastně v pohodě a docela srdečně se se mnou loučí. Ačkoli jsem měl z Casablancy nejdřív trochu nepříjemný pocit, nakonec se mi tam vlastně líbilo.

Na nádraží trefím bez sebemenších problémů, jsem tam krátce po desáté a hned nechám odbavit bág. Odjíždět bychom měli v 11, ale ani v 11:15 to na odjezd nevypadá. Trochu mě zneklidňuje, že už odjel spoj do Agadiru, který nejspíš přes Essaouiru jede taky. Naštěstí tu se mnou na stejný autobus čeká ještě trojice bílých, takže bych v tom případně nebyl sám. Z řadu volají, kdy přijedu. Tipuju to na sedmou. Nakonec vyrážíme až v 11:40 a prodíráme se ucpanou Casablancou. Sedím sám, ale chlap přes uličku s červeným fotbalovým dresem Ázerbájdžánu si pouští nějaké odrhovačky z mobilu nahlas. Naštěstí ho to přestalo poměrně brzo bavit.

Čeká nás sice 7,5hodinová cesta, ale jen pár zastávek. První je v letovisku El Jadida, které mi aspoň z okna autobusu nijak přitažlivé nepřipadá. Něčím mi připomíná Bibione (kde jsem tedy osobně nikdy nebyl) někdy před 30 lety. To Safi na mě působí podstatně líp. Tam ovšem nastupuje horda špinavě a drsně vyhlížejících místních, možná to jsou rybáři. Naštěstí tak nesmrdí. Zastávka na jídlo je tentokrát půlhodinová. Do Essaouiry přijíždíme v 19 hodin, ale na jiné místo, než jsem čekal. Hrnou se na mě naháněči kvůli ubytování, kteří mi ani nevěří, že rezervaci mám. Taxík tu nemá moc smysl, protože stejně pak nesmí vjet do mediny, kde budu bydlet. Takže jdu pěšky kolem kanceláře Supratours, která už je ale zavřená. Toho se snaží využít otravný taxikář, který nedokáže pochopit, že dneska už nikam jet nechci.

V půl osmé jsem v malém řiadu Alladin 16, který prý sdílím jen s dalšími dvěma cizinci. Majitel je asi třicetiletý kluk. Na večeri mi doporučuje nedalekou restauraci Safran. Tam si dopřávám tažín s masovými koulemi (50) a mátový čaj (12), protože už je trochu chladno. Na pokoji si pak na mapě vyznačuju restaurace, které podle popisů v různých průvodcích znějí slibně. Pokoj je takový spartánský, sdílená koupelna hodně zašlá, ale lokalita výborná a cena na zdejší poměry přijatelná (167 Dh za noc).

středa 27. května

Essaouira

Vstávám kolem půl osmé, o něco později se procházím zatím poloprázdnými ulicemi mediny. Je to jako v Chefchaouenu – než dorazí turisté, jsou dveře zavřené a všude panuje klid. Zkouším opět Supratours, ale otevírají až v devět. Procházím se tedy další částí mediny. Před devátou potkávám u autobusu Bryana s Julií. Odjíždějí do Marrakéše, odkud další den odlétají do Španělska. V Essaouire byly čtyři nebo pět nocí a moc se jim tam líbilo. Potvrzujeme si, že bychom se měli poslední červnový víkend vidět v Praze. Loučím se s nimi a jdu si konečně koupit jízdenku na stejný spoj, kterým kanadský pár za chvíli odjede, tedy do Marrakéše v 9:15, ovšem na zítra (70 Dh).

Na snídani mířím do jednoho z vybraných podniků, údajně vyhlášené kavárny a cukrárny Patisserie Driss. Dávám si vaječnou omeletu s obrovskou rozpečenou bagetou, máslem, džemem, pomerančovým freshem a mátovým čajem za 26 dirhamů. Pak chci jít na severní baštu na hradbách (Skala de la Ville), ale nějak špatně odbočím a skončím skoro u přístavu na opačné straně. Jdu se tedy podívat na pláž a pak teprve na hradby se spoustou kanónů. V medině pak chodím křížem krážem a potkávám pro změnu ruský pár Ilju a Viktorii. Ti zítra pojedou do Casablancy. Řada lidí se nechala slyšet, že je Essaouira velmi příjemné město. A musím souhlasit. Není pro mě tak malebné jako Chefchaouen a modrou nahradila bílá, ale i tak má svoje kouzlo, je klidné a pohodové. To platí i o restauraci, která je na mém seznamu. Nebýt doporučení, těžko bych tam někdy zabrousil. Je zastrčená v nenápadné ulici, zvenku ničím zajímavá, ale to mě neodrazuje, spíš naopak. Majitel podniku Chez Yassine je sympat'ák a místo jídelního lístku mi postupně odkrývá pokličky všech aktuálně připravovaných tažínů a popisuje, co se pod nimi skrývá. Volím kuřecí tažín na sladko – s datlemi, hrozkami, sušenými meruňkami a spoustou cibule (35 Dh) a k tomu okurkový fresh. Na obědě si

pochutnávám na miniaturní terase, kde se z reproduktoru linou fláky Bryana Adamse, Bon Jovi a dalších velikánů devadesátých let. Jídlo i pití bylo vynikající. Přitom nejlevnější, jaké jsem v Maroku měl.

Pak už skutečně chci do přístavu, ale kde se vzala, tu se vzala, na město padla hustá mlha. Okolo bylo stále modré nebe a slunce, ale oblast kolem pobřeží byla úplně bílá. Co to má být? Zrovna se chystám na místo, odkud má být nejhezčí pohled na město! Přístav samotný ale zasažený není, takže vstupuju branou do něj. Vypadá jako dost malý, ale žije to tam neuvěřitelně. Opraváři lodí, rybáři, stánky s rybami, čilý ruch na každém kroku. Do toho poletují rackové, kteří se snaží pohodlně ulovit nějakou obživu. A samozřejmě i rybí zápach, ale to se dá prostě v přístavu čekat.

Než si přístav projdu, mlha nad městem se ztrácí, a tak radši rovnou pokračuju na baštu Skala du Port (vstupné 10 dirhamů), která poskytuje skutečně krásný pohled na západní část mediny. V opevnění je kulatý otvor, který tento pohled pěkně rámuje, snad každý návštěvník města odtud udělá minimálně jednu fotku, dokonce už jsou tu připraveny i dvoje schůdky, aby bylo focení jednodušší. Pak se dá vylézt na samotnou baštu a výhled odsud bere dech. Proto tu usedám na hranu zídky a kochám se, zatímco se tu postupně vystřídá několik skupinek turistů.

V půl čtvrté se vydávám na rybářskou aukci, která by se měla konat v přilehlé tržnici, ale vchod a chlapíci kolem něj nevyjadají, že by chtěli vítat očumující turisty s otevřenou náručí, navíc se bojím, že bych v uzavřené budově rybí smrad nemusel rozdechávat, takže to nakonec vzdávám a radši chvíli pozoruju racky, jak číhají na odřezky, a pak se jdu projít k pláži. Ta je nesmírně široká – tak široká, že místním klukům slouží také jako fotbalové hřiště. Usedám na zídku na kraji pláže a vystavuju se slunečním paprskům.

Na večeri mám namířeno do La Découverte, ale prý vaří až od šesti (je půl šesté). Čekat se mi nechce, tak volím další tip ze seznamu – La Cantinu vlastněnou Brity. Ta je ukrytá na roztomilém náměstí, kde jsem ještě nebyl! Což nechápu, protože jsem měl pocit, že jsem každou ulicí a uličkou prošel aspoň třikrát. Je tu moc příjemně, sedím venku a objednávám si vegetariánský quiche se salátem (50 Dh) a pomerančový fresh (15). Velikost quiche jsem tak nějak očekával, ale toho salátu... Nacpu se k prasknutí a pak ještě s majitelkou vtipkujeme o tom, že mě bude muset odvalit. Na snídani si u stánku kupuju dva kusy štrúdlu a naposledy se vydávám na severní baštu, odkud je teď hezký pohled na příboj. S Essaouirou se loučím celkem nerad.

čtvrtek 28. května

Marrakéš

Moc dobře se mi nespalo. Když jsem předchozí den dával na facebook příspěvek v tom smyslu, že se divím, že mě neposral nějaký racek, Libor to okomentoval, abych se hlavně neposral sám. A málem to zakřiknul, protože ráno jsem k tomu neměl daleko. Možná to bylo majonézou, která byla v některých salátcích k večeri. Ale i tentokrát z toho nakonec našťěstí nic zásadního nebylo.

Na autobus procházím takřka liduprázdnou medinou, na zastávce jsem ve tři čtvrtě na devět a potkávám tam Ilju s Viktorií. Zbytek pasažérů mi připomíná Účastníky zájezdu. Moje sousedka si cestou zpívá. Děším se, že odněkud vytáhne kytaru a stane se z ní Pamela. Pak tu máme dva stylově oblečené gaye v doprovodu starého páru vystříženého jak z francouzského magazínu pro seniory, roztržitou starší ženu, která hned po odjezdu zjistila, že něco (nevím co, protože mluvila francouzsky) ztratila nebo nechala na zastávce. Ještě asi čtvrt hodiny střídavě vstává a sedá a hledá a komentuje to. Vepředu sedí paní, u které jsem opravdu na chvíli zaváhal, jestli to není má milovaná Judi Dench. Atd.

Čekají nás jen tři hodiny cesty, ale už po hodině stavíme na občerstvení. V Marrakéši (konkrétně u vlakového nádraží) jsme ve 12:15, tedy skutečně přesně po třech hodinách. Hned se na nás vrhají taxikáři, ještě jsme ani nevystoupili z autobusu ven. Za cestu na náměstí chtějí padesát dirhamů. Tss – jsem snad magor? Jdu na hlavní ulici, hned mi zastavuje další, taky chce padesát, takže i jeho posílám do háje. Další už je na třiceti. Nabízím dvacet. Nejdřív se mu nechce, ale pak na to přistupuje.

Check-in v řiadu je až od dvou, zbývající čas tedy využiju k obědu. Na seznam mám Chez Bahia. Je to taková ta garážová, vyloženě místní restaurace, kde sedím přímo na ulici. Na vývěsní tabuli ukazuju na tažín z mletého jehněčího masa s vejcem (30 Dh), marocký salát (7) a k tomu objednávám pomerančový fresh. Jídlo je dobré. Čekám tedy účet do padesáti dirhamů, ale chtějí po mě sedmdesát! Obsluha mi přináší menu, ve kterém je tažín za 35 a džus prý stojí 20. Za prvé to dohromady dává 62 a ne 70, za druhé na tabuli mají tažín za 30 a za třetí džus za dvacet? Zatím nejdražší jsem

měl za 15 a v takovéhle špeluňce chtějí dvacet? Vidí, že jsem našťvaný, tak mi na stovku vracejí čtyřicet, já ani neděkuju a odcházím. Začínám být nabroušený.

Jdu se ubytovat, ale Riad des Eaux et des Epices nemůžu najít. A nikdo ho nezná. Lítám mezi uličkami jak hard na holi. Nakonec mi pomůže starý pán se smetím, který sice pořádně nevidí, ale když mu přečtu adresu, odvádí mě ke dveřím riadu. Nervy už mám ale trochu na pochodu. Vítá mě úslušný mladík s tím, že se mám posadit do přijímacího salonu, dát si čaj a odpočívat. Je to tu fakt krásné. Naprostá oáza! Čisté, stylově a se vkusem zařízené, jen bazének se zrovna čistí, snad ho stihnou napustit, než odjedu. Platit mám dneska, ale terminál na karty jim nefunguje, takže musím vybrat z bankomatu. Je to drobnost, ale v mém rozpoložení mi na klidu zrovna nepřidala. Pokoj se mi moc líbí, je asi nejhezčí, jaký jsme na cestách kdy měli. Jméno Safran dostal podle oranžových doplňků.

Když si trochu odpočinu, vydávám se na souky, tedy trhy. Jenomže ty pro mě nemají žádnou atmosféru – především ve srovnání třeba s Fesem –, prostě obchod vedle obchodu. Navíc má pořád někdo potřebu mi říkat, kam mám jít – tam ne, tam je to zavřené; jdi tamhle, tam jsou koželužny; tam nechod', náměstí je tudy. A dost! V zájmu zachování duševního zdraví se otáčím na patě a prchám do Cyber Parku. Tam díky wi-fi zkoumám, co bych měl ještě v Marrakéši podniknout, když mě souky tak otrávil. Pročítám recenze a moc dobře se to nevyvíjí: Saadské hrobky se opravují; zahrady Menara jsou jen špinavá nádrž s malým baráčkem; dva paláce (Bahia a El Badi) taky nemají být žádný zázrak. Co tu budu zítra dělat? Přes facebook píšu Denise, která tu bydlí a se kterou se máme vidět, jestli nemá nějaký tip. Lákají mě vodopády v Ouzoudu, ale k těm je to dost daleko. Nicméně Denise mi píše, že její známý tam zrovna zítra s kamarádkami jede a že zjistí, jestli by mě nevzali s sebou a za kolik.

V sedm se odeírám na večeři na nejvyšší terasu restaurace Les Prémices, odkud je výhled na velkou část náměstí Jemaa el Fne. Objednávám si tažín s berberským hovězím a zeleninou (55 Dh) a mangový džus (10). Obojí je výborné a s druhým mangovým džusem zůstávám až do tmy – nikdo mi nedává najevo, že už bych měl zmizet –, kdy nejvíce vyniknou osvětlené stánky a některé věže kolem náměstí. Je to působivé. Z některých stánků s občerstvením se line kouř, po celou dobu se jako nekonečná smyčka ozývá něco, co se vydává za hudbu a zpěv. Zblízka to ale studovat chuť nemám, jen u jednoho stánku kupuju půl kila tmavých datlí (40 Dh). Prodává mi je mladík, který by z fleku mohl fotit reklamu třeba na plavky.

Cestou „domů“ trochu bloudím, ony jsou ty obchody jeden jako druhý. Na dvoře hrají dva muzikanti v tradičním oblečení jako o život, prostor riadu je decentně nasvícený, vypadá to opravdu luxusně. Jakmile jsem opět na wi-fi, přichází mi zpráva od Denise, že známý nabízí výlet k vodopádům za 600 dirhamů, což je opravdu hodně. Tolik do toho dát nechci. O svém plánu se při placení (545 Dh za dvě noci) zmiňuju mladíkovi z riadu, který mi na to říká, že pro druhou aktuální obyvatelku domluvil zrovna tenhle výlet na zítra za 200 Dh (prý speciální cena pro něj, protože se zná s řidičem). Neváhám ani minutu a беру to. Mám radost, jinak bych se zítra asi unudil k smrti. Snídaně je domluvená na 7:45.

pátek 29. května

Cascades d'Ouzoud

Když přicházím posnídat, svou porci už dojídá kudrnatá zrzka s brýlemi, která bude zřejmě tou druhou účastnicí výletu. Mám si k ní přisednout. Představujeme se – jmenuje se Geraldine a je z Belgie. Velmi se ohradí, když ji podle jména tipuju na Francouzku či Kanad'anku, což mi okamžitě připomene Hercula Poirota. Snídaně není nic extra, dokonce nedojde ani na vajíčka, ale čert to vem, těším se na výlet. V 8:20 nás přichází vyzvednout chlapík, který s námi peláší uličkami jako na Velké pardubické, což musí být pro Geraldine v růžových pantofličkách s brilianty docela oříšek, ale snáší to statečně. Navíc je nezvykle chladno. Shodou okolností v hotýlku Sindi Sud, kde jsem strávil první marockou noc, vyzvedáváme německý pár, který ale putuje do Essaouiury. Na stejném stanovišti jako minule už na nás čeká plný minibus, na nás zbyla dvě místa vedle řidiče, což já vítám. Vyrážíme po deváté a opět stavíme po pár minutách na benzínce. To už je asi takový rituál...

Počasí nevypadá nic moc, nebe je šedé, ale na druhou stranu je docela dobře vidět pohoří Atlas se zasněženými štíty. S Geraldine nezavřeme pusy, takže naši spolucestující z nás musí být nadšení. Většina z nich mluví francouzsky, ale má zrzavá souputnice ve dvou z nich odhalila své krajany. Čeká nás asi tříhodinová jízda, takže zastávka na občerstvení mi připadá trochu zbytečná, ale aspoň si protáhnu končetiny. Když nás zastaví policejní hlídka (mimochodem tolik dopravních policajtů, kolik jsem jich v Maroku viděl za dva týdny, jsem v Česku neviděl za rok), trochu se bojíme, aby

nenastal nějaký problém a nemuseli jsme se vracet. Ale naštěstí to trvá asi jen pět minut, než si chlapci trochu zabejčí s dokumenty a můžeme pokračovat dál.

Do vesnice Ouzoud přijíždíme čtvrt hodiny po poledni a hned se nás ujímá průvodce, který nám oznamuje, že za jeho služby každý z nás zaplatí třicet dirhamů. S tím nemáme problém, ale mohli nám to říct už při rezervaci výletu. Procházíme mezi olivovníky, o kterých se něco málo dozvídáme (třeba že se musí chránit jejich kořeny), a trvá podstatně kratší dobu, než jsem čekal, do první vyhlídky na vodopády. Vidíme je shora zprava, dokonalému výhledu bohužel brání několik výběžků a travnatý porost, ale i tak je jasné, že se máme na co těšit. Pěšinka je poněkud klouzavá, průvodce galantně pomáhá starším dámám a já po očku neustále kontroluju, zda si Geraldine nesmočila v tom hnědém bahýnku čumáček. Ale ona je fakt dobrá, na nic si nestěžuje. Postupně taky začínám chápat, proč se říká, že Belgičani a Češi mají podobný smysl pro humor.

Druhá vyhlídka je u občerstvovací stanice a tam už se nám kaskády ukazují v plné parádě. A dokonce se nám vylepšuje počasí – nad vodopády se ukazuje modré nebe a po chvíli vylézá i slunce. Na chvíli si sedáme, někteří si dopřávají pomerančový džus, a kocháme se tou nádherou. Po chvíli ale pokračujeme ještě dál, scházíme přímo pod hlavní část vodopádu a dostáváme na výběr dvě možnosti, jak se dostat na druhý břeh říčky poté, co se takový malý roztomilý most před nějakou dobou odporoučel. Bud' se můžeme nechat za dvacet dirhamů svézt přímo k největšímu proudu vody na srandovních vorech a nechat se vysadit na druhé straně, nebo říčku přehopsáme po pytlích naplněných pískem. My mladí a neklidní samozřejmě volíme druhou variantu.

Pak už stojíme na místě, odkud se nám ani nechce hnout, jak je tu krásně. To ale nevíme, že ještě více budeme vzdychat o pár schodů výš, a to v restauraci, kde si máme dát oběd. Neohroženě a bez skrupulí pro nás dva zabírám stůl přímo u zábradlí, tedy s nejhezčím výhledem. Slunce už je teď v plné zbroji a nádheru vodopádů odkrývá na plné pecky. Objednáváme si meničko (salát, olivy, tažín s jehněčím, žlutý meloun, sušenky, láhev vody, mátový čaj) za devadesát dirhamů a pak už se jen kocháme a kocháme a jíme a kocháme. Prohodím, že tady už chybí jenom duha. Omyl. Po chvíli nechybí. Jsem tak šťastný, že jsem se na poslední chvíli rozhodl sem jet! Možná je to vůbec to nejhezčí, co jsem v Maroku viděl. Nastává ale i chvíle napětí, to když vidíme, jak se dva místní kluci snaží v polovině vodopádu dostat na jeho hranu a tu přejít. Jsou to blázni! Pro jistotu to fotím, ať mají jejich rodiny případně aspoň nějakou památku. Naštěstí si to hned ten první zkraje hrany rozmyslí a leze zase zpátky.

Po obědě a dalších schodech se pak dostáváme na poslední oficiální vyhlídku, která je na úrovni poloviny kaskád. Nad vodou teď vidíme celou duhu, nad horním koncem vodopádu sytě modré nebe, prostě ráj. Ještě se pak několikrát ohlížíme a hledáme každou škvíru, kterou bychom vodopád mohli zahlédnout. Ale o poslední zábavu se postarají opice, které se tu volně prohánějí a pózují jako profesionální modelky. Jedna z nich na mě ovšem v nestřeženém okamžiku zezadu skočí a já propadám lehké panice. Naštěstí po chvíli zase seskakuje a Geraldine kontroluje, jestli mě ta mrška někde nepoškrábala. Ale všechno se zdá být v pohodě. Poslední pohled – v popředí opice, za ní duha nad vodopádem – opravdu stojí za to. Okruh kolem vodopádů jsme dokončili ve tři čtvrtě na čtyři.

Příjemně unavení si přes okna minibusu vychutnáváme okolní krajinu – hezké kopce, za kterými se tyčí Atlas – a bavíme se pohledem na několik domorodců jedoucích na oslech, které tu a tam mjíme. Pouhých 55 km od Marrakéše máme občerstvovací pauzu a ve čtvrt na osm už jsme zpátky ve městě. S Geraldine se jdeme lehce osvěžit „domů“, pak se vracíme na náměstí, kde se loučíme – ona si jde vybrat nějakou restauraci s terasou, z níž bude pozorovat večerní Jemaa el Fna, já mám domluvenou večeři s Denise. Ta se odehrává na střešní terase velmi stylového podniku s pozornými a distingovanými číšníky v jedné z ulic ústících na náměstí, v níž jsem zatím nebyl. Oba nakonec vybíráme stejné jídlo – hovězí hamburger s domácími opečenými bramborami (90 Dh). Při západu slunce probíráme mé putování a Denisin život v Maroku. Jídlo je výborné a jsme plni. Cestou zpátky si kupuju něco malého na snídani, pak už se loučím i s Denise, odebírám se do řadu (opuštěné temné uličky těsně před ním ve mně rozvibrují lehkou nervozitu), balím a chystám se na poslední marockou noc.

sobota 30. května

Návrat

Od tří hodin nemůžu pořádně spát. V hlavě mi šrotuje, že budu muset ráno někoho požádat o 1,5 dirhamu, abych nemusel na autobus rozměňovat bankovky, které jsem pak chtěl ve směnárně vyměnit – taková blbost. Když v půl šesté vstanu, zjistím, že těch drobných mám akorát, takže to byl o to větší nesmysl. Asi už mi trochu hrabe a je nejvyšší čas vrátit se domů.

Po lehké snídani opouštím krátce před šestou krásné ubytování a zcela opuštěnými ulicemi, kde ještě před pár hodinami vládl čilý obchodní ruch, zatímco teď se jen místy povaluje pár bezdomovců, mířím na náměstí. Mladík z řadu se mi sice snažil vnutit taxíka, ale svůj názor jsem nezměnil a hodlám na letiště odjet autobusem. U stánku s olivami jsem letným svědkem divoké hádky dvou místních staříků, pak odmítám několik troubících taxikářů a pět minut po šesté ranní už sedím na zastávce autobusu číslo 19. Ten se objevuje po pouhých pěti minutách. Řidiči platím třicet dirhamů a čekám dalších pět minut, než se autobus se mnou coby jediným pasažérem rozjede. Na jedné z dalších zastávek se ke mně připojuje další pasažér, ale to už jsme komplet. V jedné ze zatáček se ohlížím zpět a na druhém konci silnice spatřím minaret Koutoubia a vedle něj obrovskou, tmavě oranžovou kouli vycházejícího slunce. Tomu říkám rozloučení na úrovni.

Jízda trvala 25 minut, takže v 6:40 už jsem na letišti. Můj let do Říma je naplánovaný na 9:30, mám tedy dost času, ale odbavovací přepážka už je otevřená, můžu se tím pádem zbavit velkého báglu. Váží 14,7 kg. Povolný limit je 15 kg. Zbylých 120 dirhamů (v bankovkách) měním za deset eur a ještě dostávám zpátky pár marockých mincí na památku. Bohužel mi nestačí ani na nákup malé lahve vody, která tu stojí nehorázných patnáct dirhamů. Pasová kontrola mi připomíná hru Škatulata, hejbejte se, protože se musím přesouvat z jedné fronty do druhé, jak se přepážky postupně uzavírají a zase otevírají.

Odlétáme včas a do Říma přilétáme dokonce o 25 minut dřív. Z příletové haly musím ven (je docela teplo) a pak teprve do vedlejší odletové. Tady odbavení letu do Prahy ještě nezačalo, ale aspoň tu mají wi-fi, tak se mám jak zabavit. I tenhle let (tentokrát Wizz Air, odlet v 17:00) je odbaven podle letového řádu, český palubní personál je sympatický, let poklidný a přistání tak hladké, že jsem si ho skoro ani nevšiml. Zato jsem si všiml, jak moc je Česko z výšky zelené. To je po vyprahlém Maroku příjemná změna.

Závěr

Cestovat sám má svůj rub i líc. Člověku samozřejmě schází možnost okamžitého sdílení zážitků. Také pocit bezpečí pro případ, že by se něco stalo, je dost oslaben. A upřímně mi občas trochu chyběla čeština – až se mi někdy třeba v autobuse zdálo, že ji za sebou slyším, i když to byl nesmysl. Na druhou stranu člověk víc vnímá své okolí a okolí se zase více věnuje vám. Nikdy jsem se na cestách neseznámil a nedal do řeči s tolika neznámými lidmi (myšleno cizinci, nikoli domorodci) jako tady. Nicméně doufám, že příště už budeme zase aspoň dva.

Pokud jde o Maroko, kromě první výpravy do „pouště“, která byla fiaskem, mě všechna ostatní místa uspokojila, některá přímo nadchla. Rád bych se ještě někdy dostal více do hor, na treky krásnou přírodou, ale třeba k tomu ještě někdy dojde. Každopádně je Maroko země zajímavá a má návštěvníkům co nabídnout.

Za dva týdny jsem utratil 6 600 dirhamů. Jistou nevýhodou bylo, že i v případě, že jsem pokoj obýval sám, byl většinou účtován jako dvoulůžkový. Nicméně pětadvacet tisíc korun včetně letenky mi přijde jako cena slušná, obzvláště s přihlédnutím k tomu, co všechno jsem viděl a zažil...